

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Doc. RNDr. Petr Anděl, CSc.

Ekotoxikologie terestrického ekosystému

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace tohoto předmětu je spolufinancována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Posuzování vlivů na životní prostředí

Centrum pro výzkum
toxických látek

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdelávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace tohoto předmětu je spolufinancována
Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem
České republiky

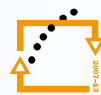
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdelávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace tohoto předmětu je spolufinancována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Ekotoxikologie terestrického ekosystému

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

1. Úvod do ekotoxikologie terestrického ekosystému
2. Toxikant v terestrickém ekosystému
3. Biosystém ve vztahu k toxikantu
4. **Expozice terestrického ekosystému**
5. Osud toxikantů v terestrickém ekosystému
6. Účinky toxikantu na úrovni organismu
7. Účinky toxikantů na úrovni populace
8. Účinky toxikantů na úrovni ekosystému – energie, hmota
9. Účinky toxikantů na úrovni ekosystému – řízení, vývoj
10. Metodika ekotoxikologického výzkumu

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4.

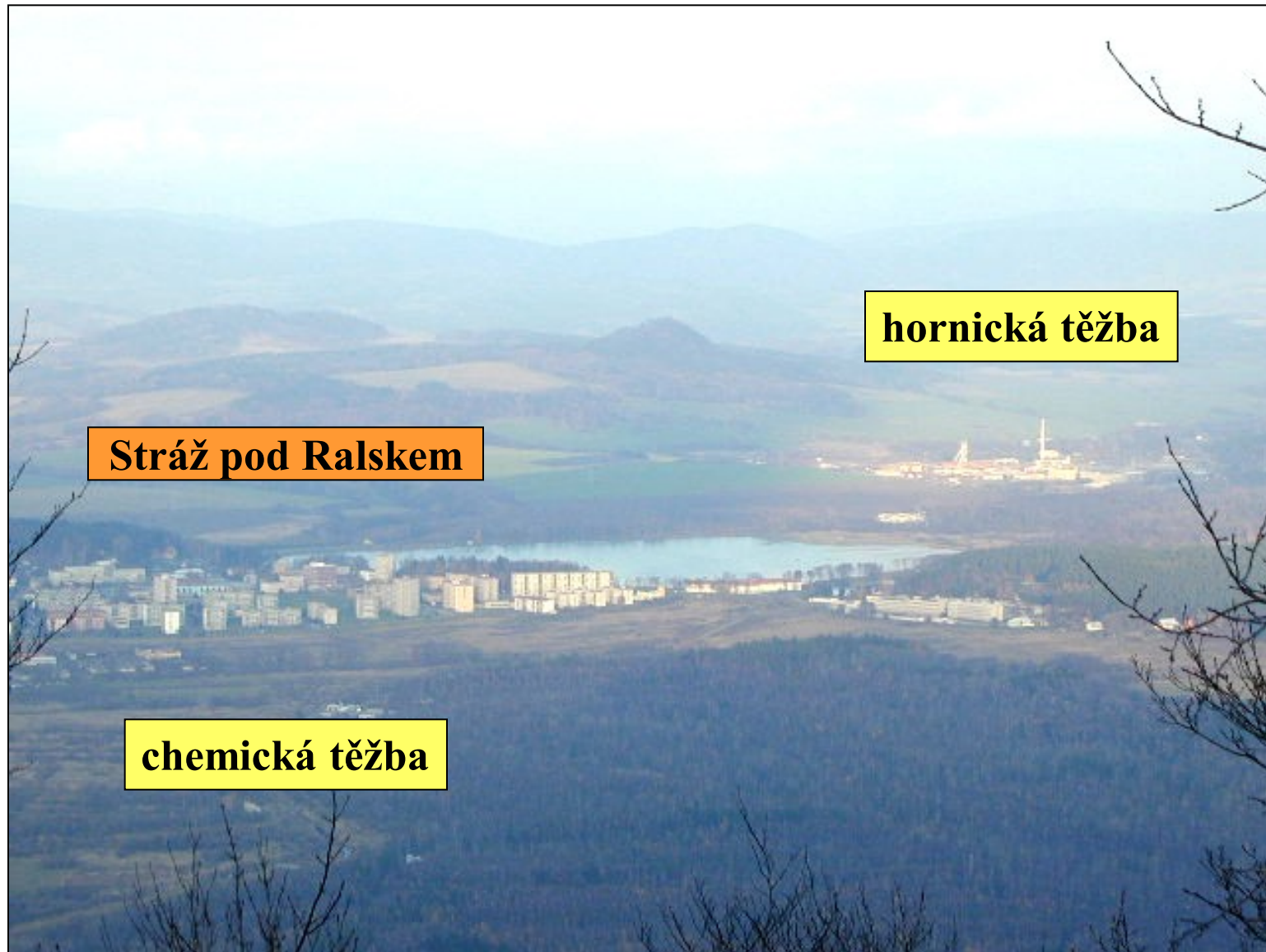
EXPOZICE

ZPŮSOBY TĚŽBY URANU

HRAD RALSKO

STRÁŽ POD RALSKEM

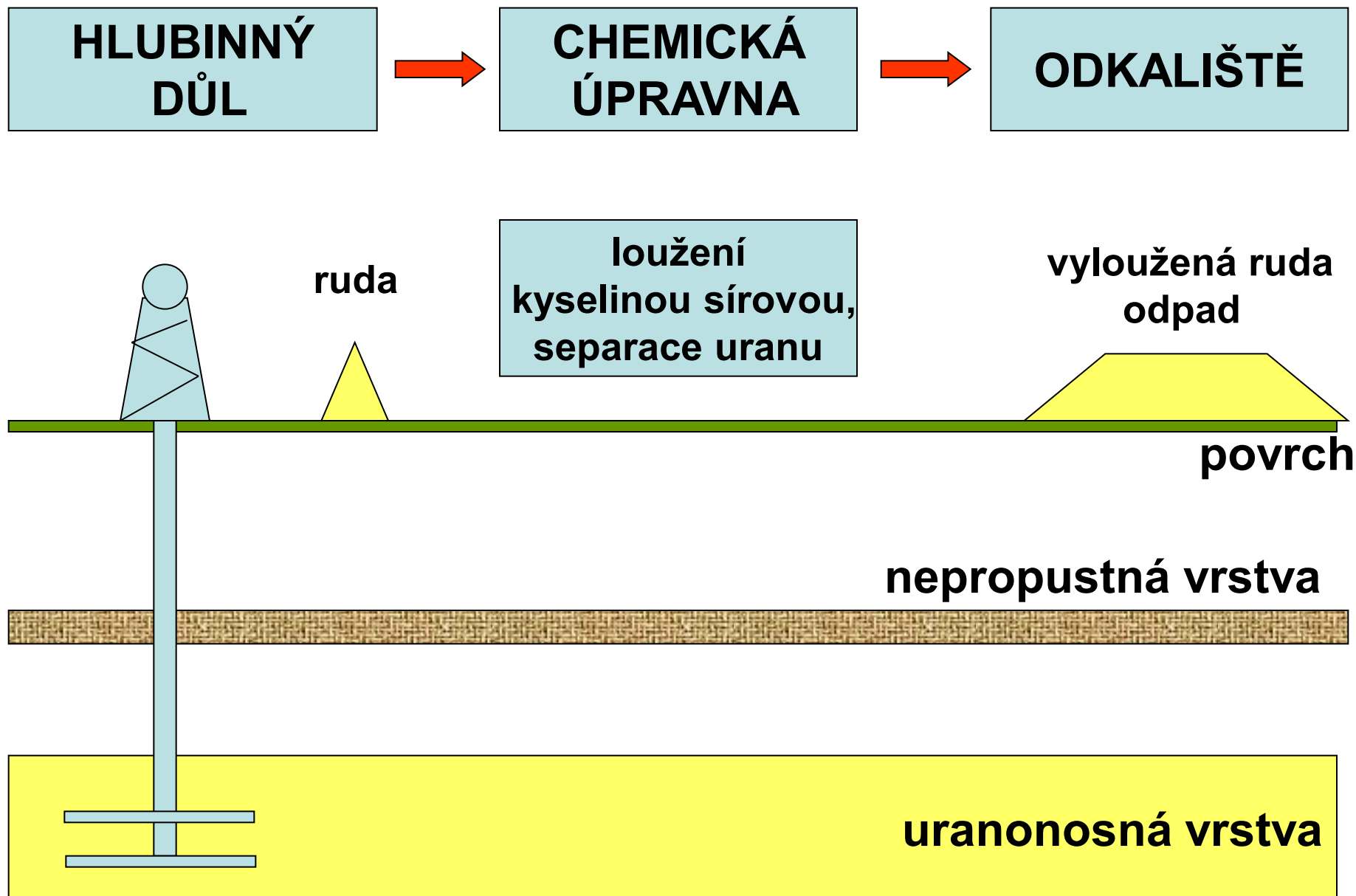

Stráž pod Ralskem

chemická těžba

hornická těžba

HORNICKÁ TĚŽBA URANU

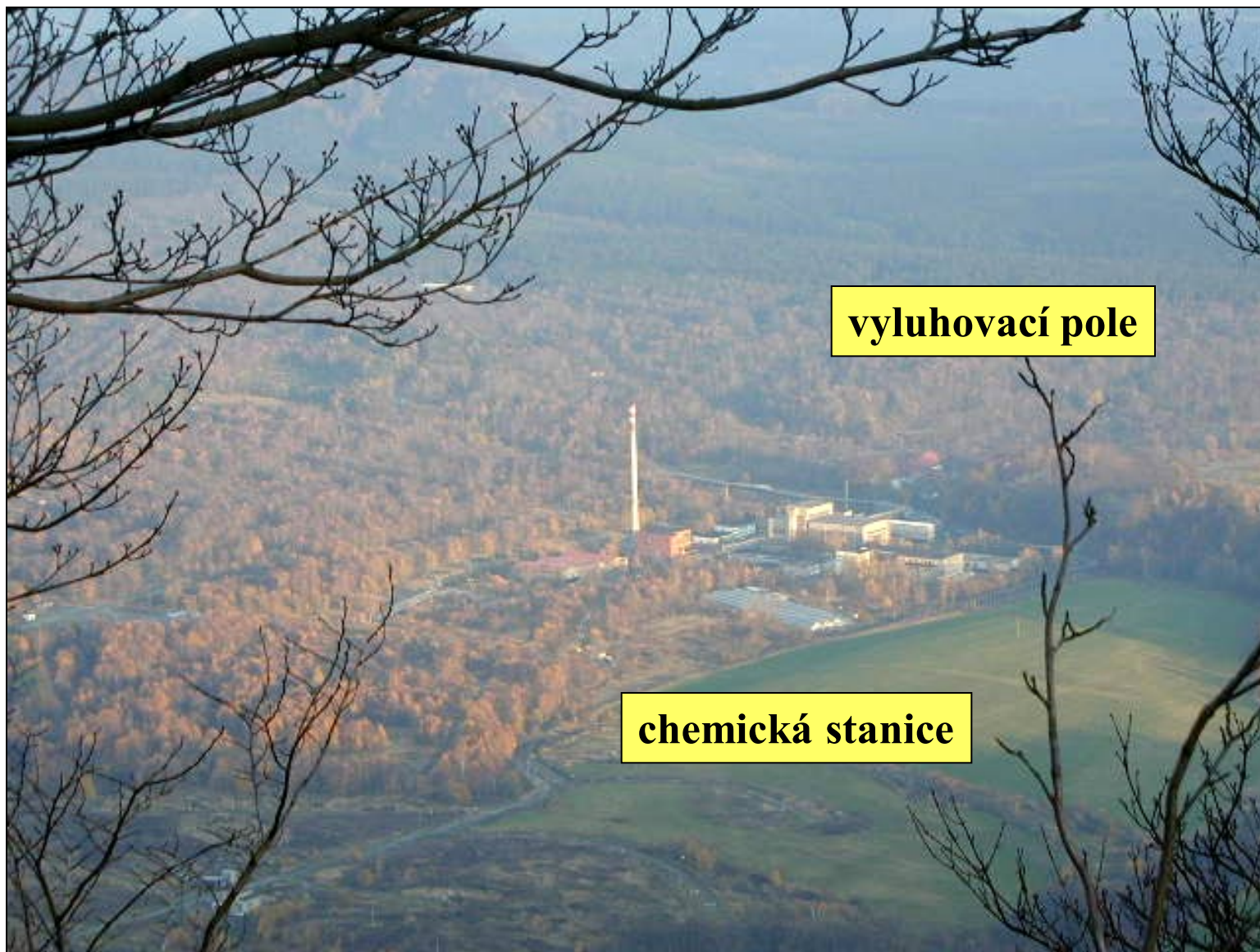
CHEMICKÁ ÚPRAVNA

odkaliště

chemická úpravná

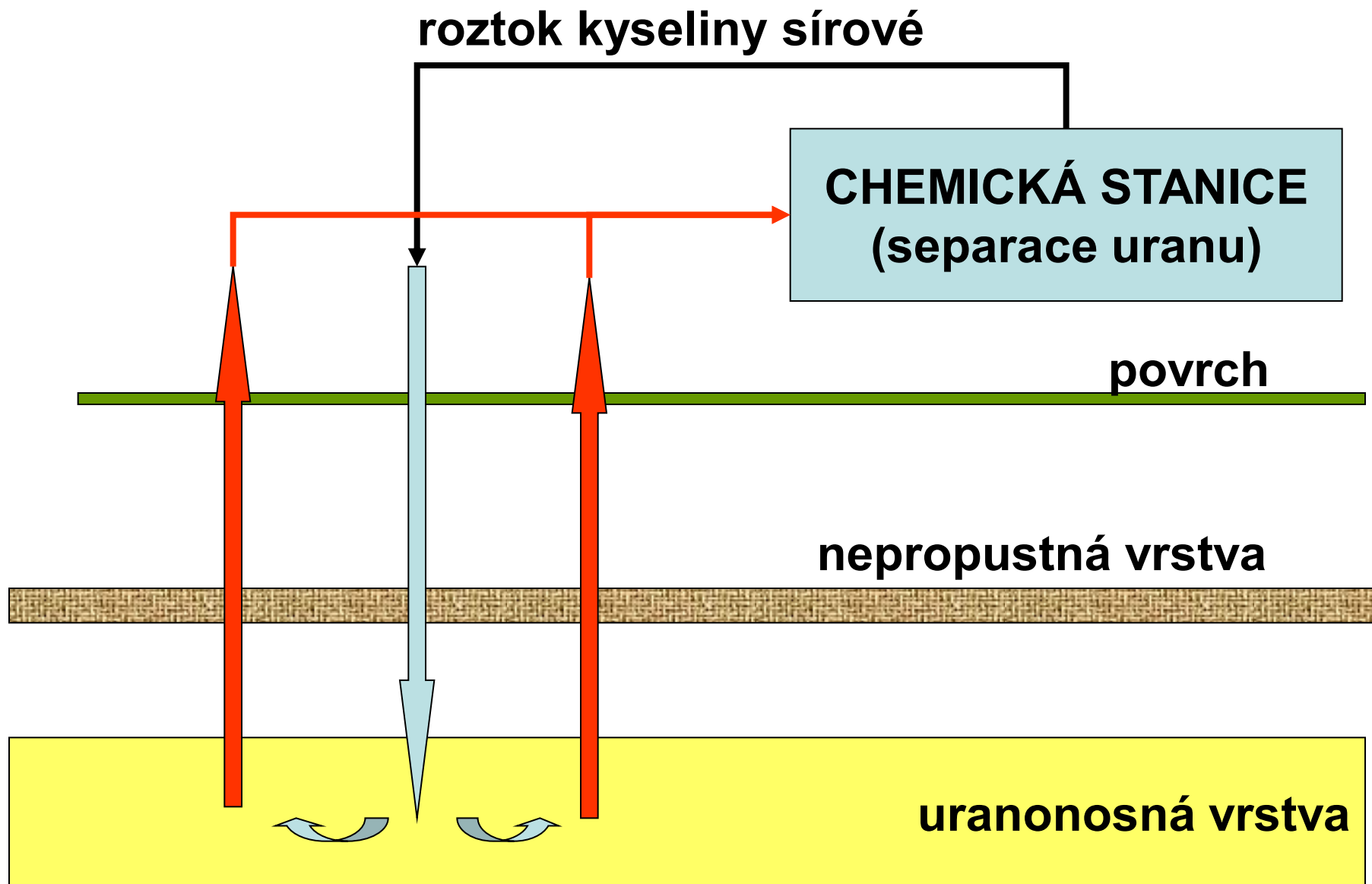
CHEMICKÁ TĚŽBA

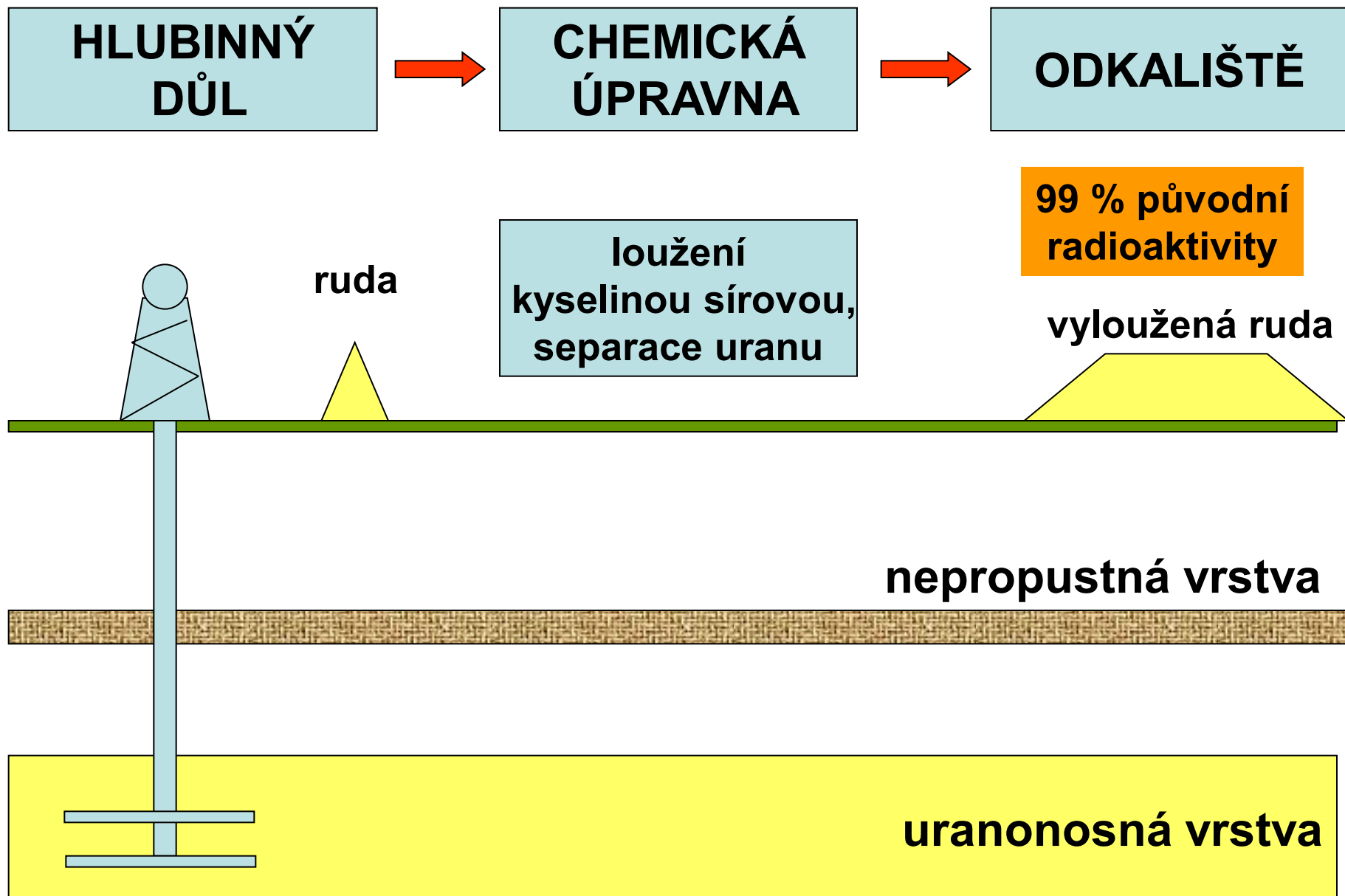
vyluhovací pole

chemická stanice

CHEMICKÁ TĚŽBA URANU

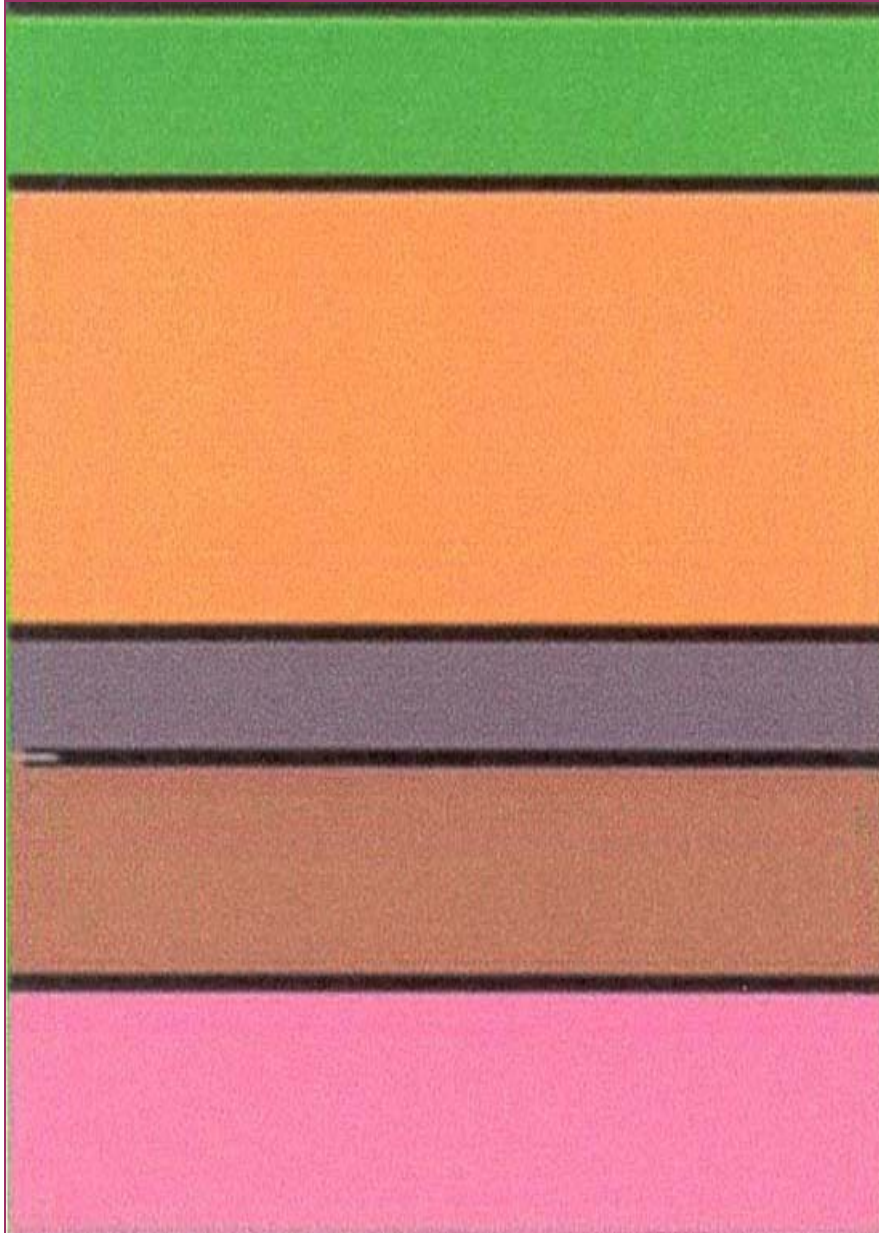
HORNICKÁ TĚŽBA URANU

Odkalistě

Rekultivační vrstvy

biologicky oživitelná vrstva 0,2 m

**krycí vrstva z inertního materiálu
0,5-0,8m**

drenážní vrstva-kamenivo 0,2 m

**izolační prvek- minerální těsnění
3 x 0,2 m, nebo bentonitové rohože**

**upravené podloží, svahy a
převarované pláže odkaliště**

(Dokumentace EIA)

Využití pneumatik

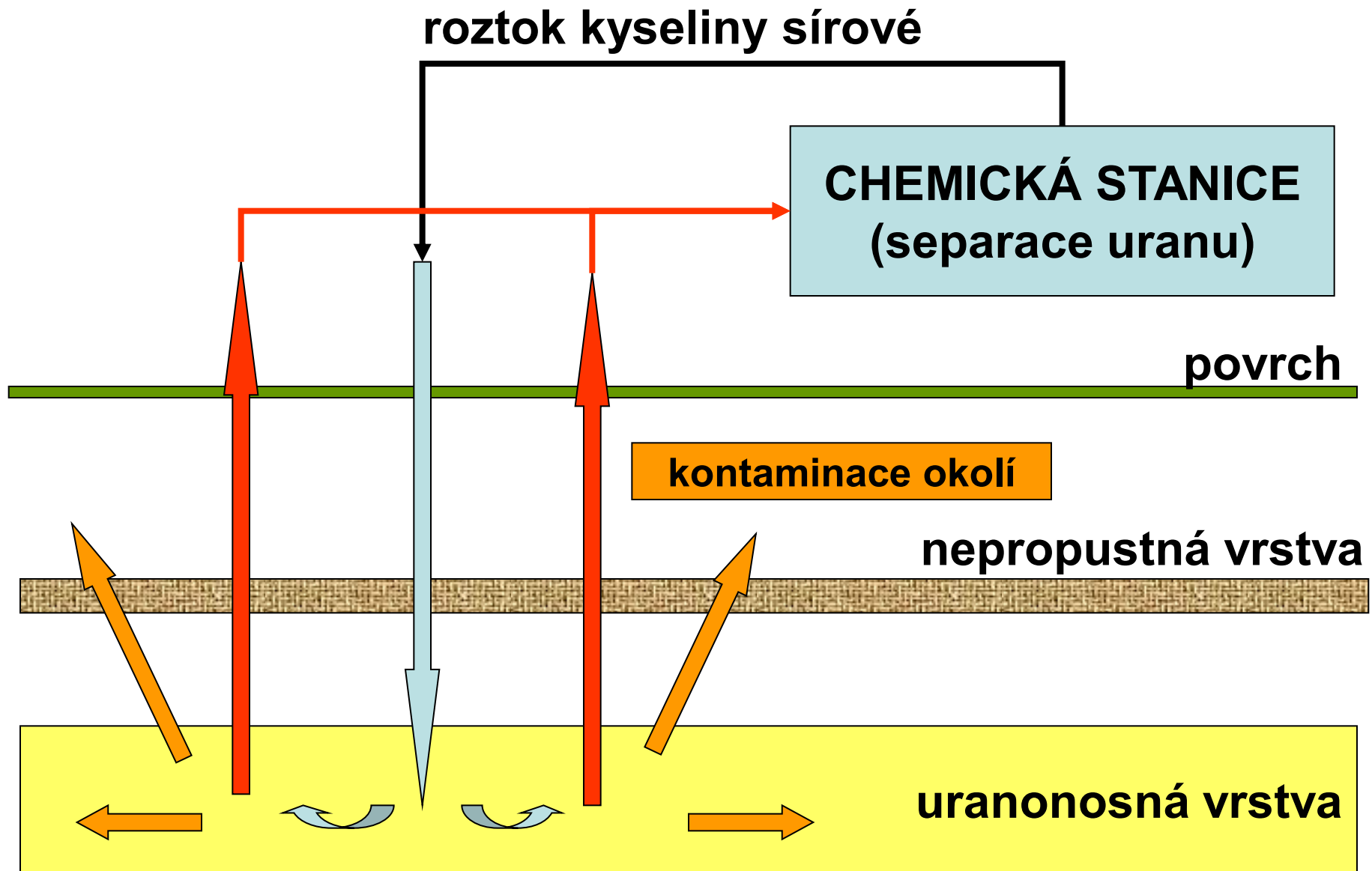

Využití pneumatik

CHEMICKÁ TĚŽBA - kontaminace

SEVESO

SEVESO

- **Seveso – malé město v severní Itálii (25 km od Milána)**

SEVESO

- **Seveso – malé město v severní Itálii (25 km od Milána)**
- **chemická továrna vyrábějící pesticidy**
TPC   2,4,5-trichlorfenol

SEVESO

- **Seveso – malé město v severní Itálii (25 km od Milána)**
- **chemická továrna vyrábějící pesticidy**
TPC   2,4,5-trichlorfenol
- **10. 7. 1976 v poledne - únik plynu z chemického reaktoru**

SEVESO

- **Seveso – malé město v severní Itálii (25 km od Milána)**
- **chemická továrna vyrábějící pesticidy
TPC 2,4,5-trichlorfenol**
- **10. 7. 1976 v poledne - únik plynu z chemického reaktoru**
- **směs látek (hydroxid sodný, etylenglykol, TPC ...
2,3,7,8-tetrachlordibenzo-p-dioxin (TCDD)
do 1 kg**

SEVESO

- **Seveso – malé město v severní Itálii (25 km od Milána)**
- **chemická továrna vyrábějící pesticidy
TPC 2,4,5-trichlorfenol**
- **10. 7. 1976 v poledne - únik plynu z chemického reaktoru**
- **směs látek (hydroxid sodný, etylenglykol, TPC ...
2,3,7,8-tetrachlordibenzo-p-dioxin (TCDD)
do 1 kg**
- **mrak plynu zamořil území cca 18 km²**

SEVESO

- **základní problém informovanost a koordinace akcí**
  - **týden trvalo, než se únik zveřejnil**
  - **další týden, než začala evakuace**

SEVESO

- **základní problém informovanost a koordinace akcí**
  - týden trvalo, než se únik zveřejnil
  - další týden, než začala evakuace
- **rozsáhlá akce - snaha zabránit další expozici**
  - evakuace zóny A – cca 740 obyvatel
  - zákaz konzumace místní potravin
  - likvidace domácích zvířat
  - čištění nejvíce kontaminovaných lokalit
  - doporučení potratů u exponovaných žen

SEVESO

- **základní problém informovanost a koordinace akcí**
  - týden trvalo, než se únik zveřejnil
  - další týden, než začala evakuace
- **rozsáhlá akce - snaha zabránit další expozici**
  - evakuace zóny A – cca 740 obyvatel
  - zákaz konzumace místní potravin
  - likvidace domácích zvířat
  - čištění nejvíce kontaminovaných lokalit
  - doporučení potratů u exponovaných žen
- **Seveso – symbol pro chemické havárie**
Směrnice EU – Seveso Directive (1982)

HODNOCENÍ EXPOZICE

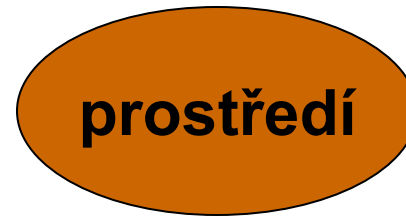
- obecné zákonitosti expozice***
- expozice na úrovni ekosystému***
- expozice na úrovni organismu***

4.1. OBECNÉ ZÁKONITOSTI

4.1.1

Základní pojmy koloběhu hmoty

ZÁSOBNÍKY A ROZHHRANÍ

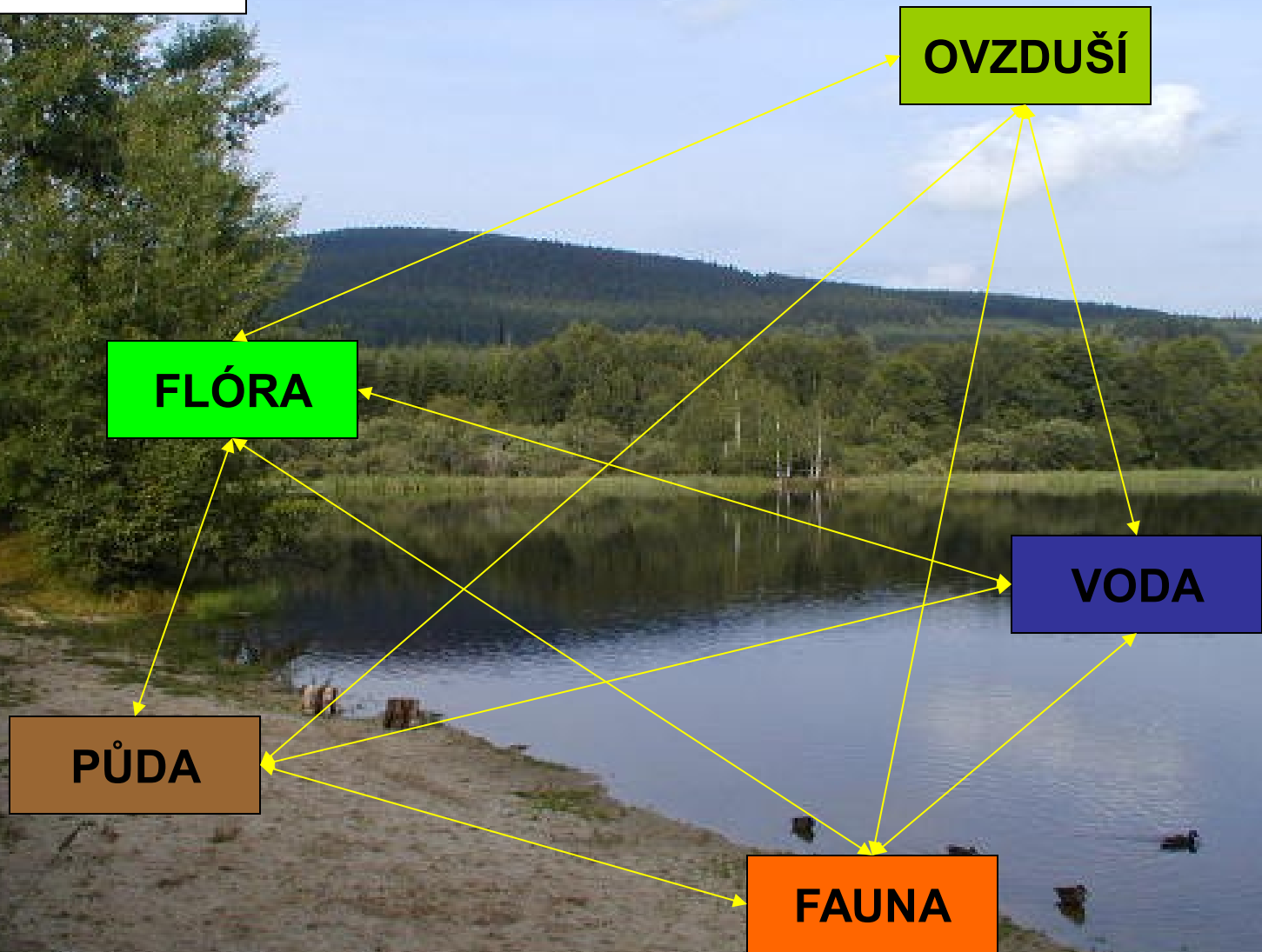

rozhraní

ZÁSOBNÍK

ROZDĚLENÍ NA ZÁKLADNÍ SLOŽKY

ZÁSOBNÍKY

CHARAKTERISTIKA ZÁSObNÍKU

Základní charakteristiky:

1. objem zásobníku (V) – objemové jednotky, m³

CHARAKTERISTIKA ZÁSObNÍKU

Základní charakteristiky:

- 1. objem zásobníku (V) – objemové jednotky, m³**
- 2. hmotnost zásobníku (M) – hmotnostní jednotky**
  - v geochemii zásadně gramech
  - hlavní jednotkou 1 Tg (teragram) = 10¹² g

CHARAKTERISTIKA ZÁSObNÍKU

Základní charakteristiky:

- 1. objem zásobníku (V) – objemové jednotky, m³**
- 2. hmotnost zásobníku (M) – hmotnostní jednotky**
  - v geochemii zásadně gramech
  - hlavní jednotkou 1 Tg (teragram) = 10¹² g
- 3. množství toxikantu v zásobníku (m)**
  - počet molů, hmotnost, objem, aktivita

CHARAKTERISTIKA ZÁSObNÍKU

Základní charakteristiky:

- 1. objem zásobníku (V) – objemové jednotky, m³**
- 2. hmotnost zásobníku (M) – hmotnostní jednotky**
  - v geochemii zásadně gramech
  - hlavní jednotkou 1 Tg (teragram) = 10¹² g
- 3. množství toxikantu v zásobníku (m)**
  - počet molů, hmotnost, objem, aktivita
- 4. koncentrace toxikantu v zásobníku**
  - = množství látky vztažené na velikost zásobníku
  - hmotnostní a objemové koncentrace
  - relativní koncentrace: %, promile, ppm (1 milióntina)

Charakteristika zásobníku

5. Homogenita zásobníku

Předpoklad pro stanovení koncentrace:

- **ideální stav – homogenní zásobník**
- **v praxi – častá heterogenita
nutnost rozdělení na dílčí části**

A photograph of a forest with tall, thin trees and a grassy ground. A yellow box with the text 'Stanoviště' is overlaid at the bottom.

Stanoviště

SMRKOVÝ LES

HORSKÝ LES VE STÁDIU KMENOVINY

SMRKOVÝ LES

SKALNÍ VÝCHOZY POSKYTUJÍ ŘADU RŮZNÝCH BIOTOPŮ

SMRKOVÝ LES

PRAMENIŠTĚ

SMRKOVÝ LES

POROST BRUSNICE BORŮVKY

SMRKOVÝ LES

POROST MECHŮ

SMRKOVÝ LES

TROUČNIVĚJÍCÍ PAŘEZ S POROSTEM DUTOHLÁVEK

SMRKOVÝ LES

KMEN SMRKU POROSTLÝ EPIFYTICKÝMI LIŠEJNÍKY

SMRKOVÝ LES

ROZKLÁDAJÍCÍ SE KMEN S DŘEVOKAZNÝMI HOUBAMI

Vzorkování půd

Vzorkování půd

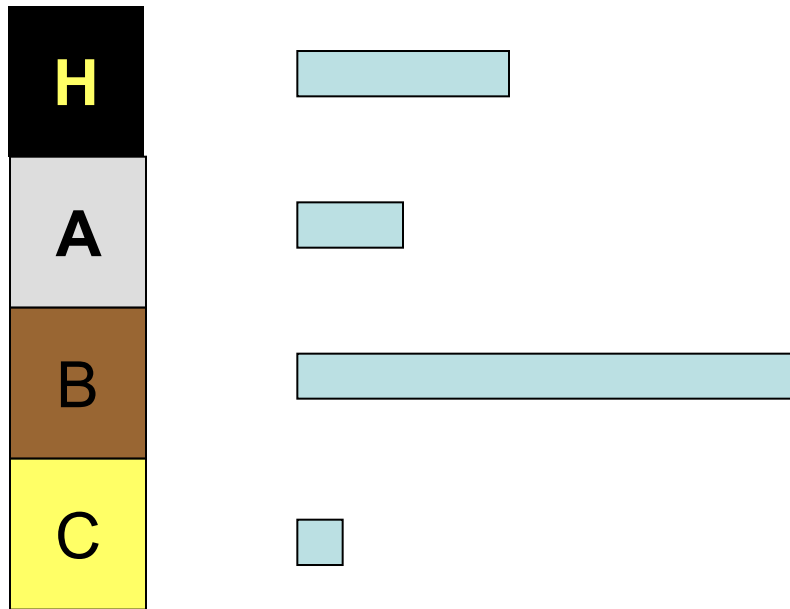
antropozem

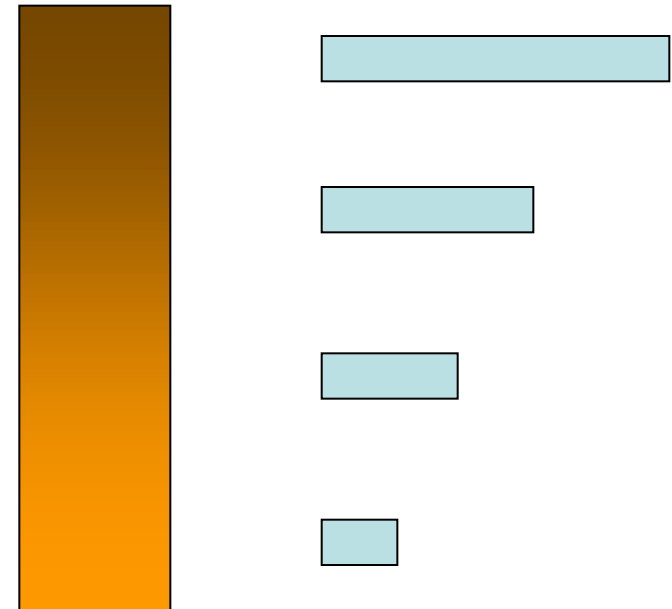
kambizem dystrická

Vzorkování půd

Schematické rozložení toxikantů v půdních profilech:

lesní půda – podzol

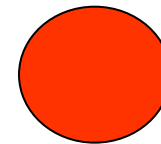
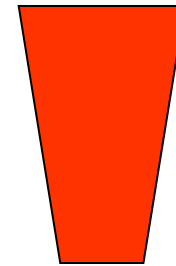
zemědělská půda - hnědozem

Vzorkování půd

pseudoglej

**Při odběru půdních vzorků
je třeba vždy respektovat
strukturu půdního profilu !**

Charakteristika zásobníku

6. Průměrná doba setrvání látky v zásobníku

orientační výpočet:

= množství látky v zásobníku : rychlost vstupu
(předpoklad: rychlost vstupu = rychlost výstupu)

Charakteristika zásobníku

6. Průměrná doba setrvání látky v zásobníku

orientační výpočet:

= množství látky v zásobníku : rychlost vstupu
(předpoklad: rychlost vstupu = rychlost výstupu)

příklad:

- vodní nádrž o objemu 100 m^3
- průtok = $2 \text{ m}^3/\text{s}$
- průměrná doba zdržení vody v nádrži = $100 : 2 = 50 \text{ s}$

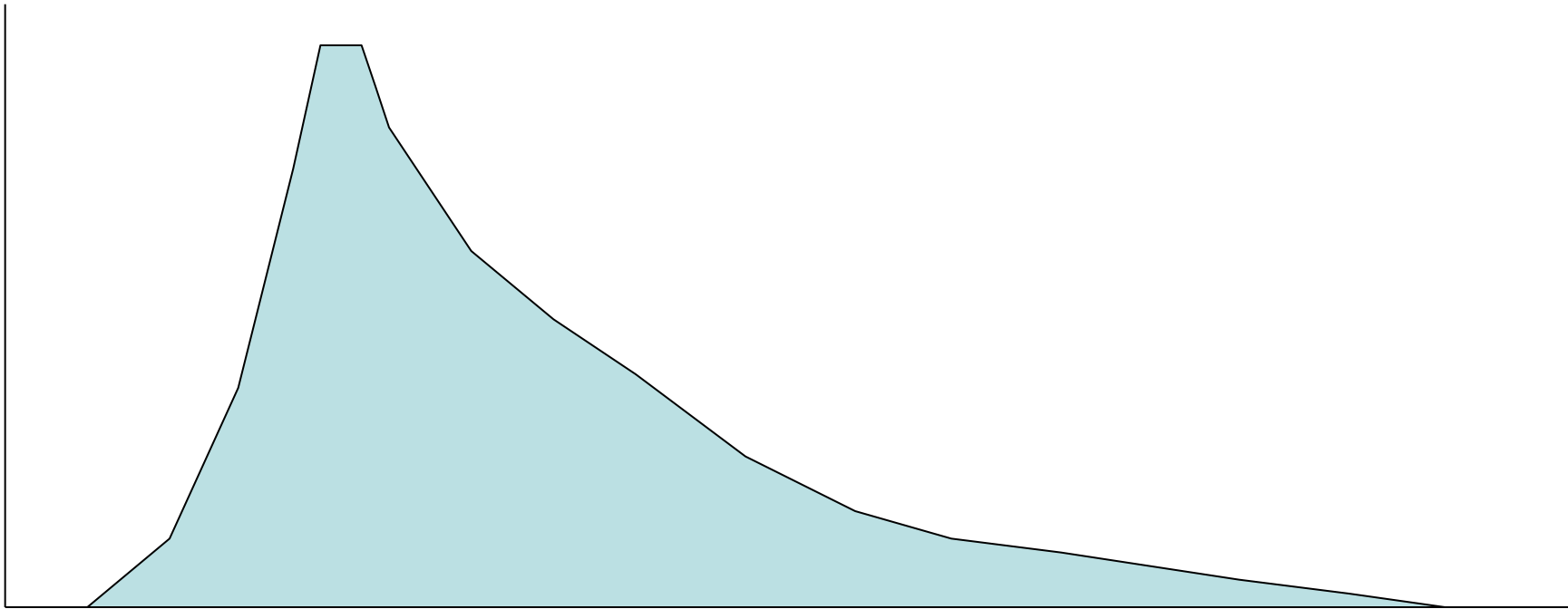
Doba zdržení v reálných nádržích

Doba zdržení v reálných nádržích

Doba zdržení v reálných nádržích

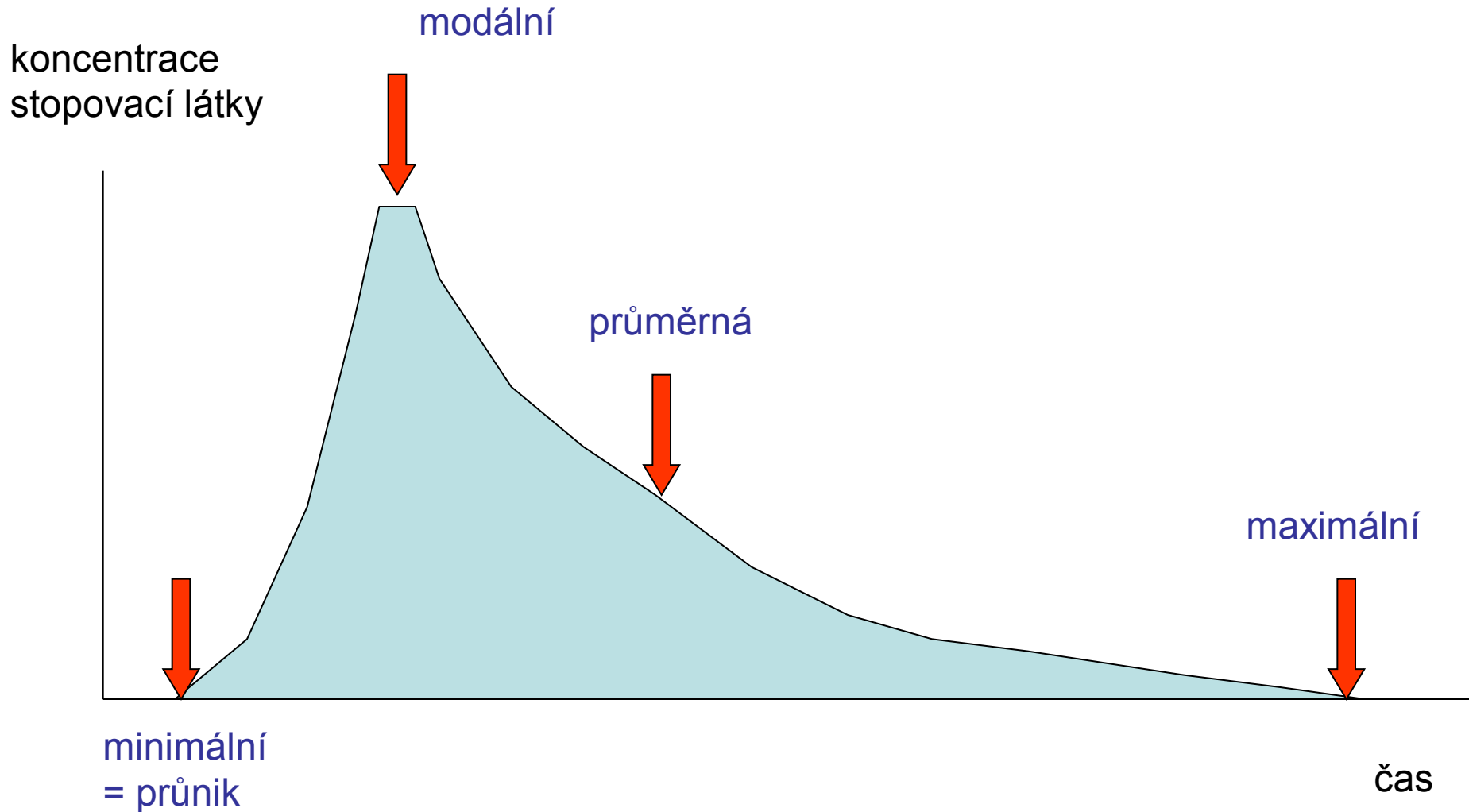
koncentrace
stopovací látky

čas

Doba zdržení v reálných nádržích

Jabkenická obora

Jabkenická obora

Jabkenická obora

Jabkenická obora

ROZHRANÍ

CHARAKTERISTIKA ROZHRAŇÍ

Základní charakteristiky:

- 1. velikost plochy rozhraní**
- 2. odpor rozhraní**

CHARAKTERISTIKA ROZHRAŇÍ

Základní charakteristiky:

1. velikost plochy rozhraní

2. odpor rozhraní

A. Úroveň organismu:

AKTIVNÍ POVRCHY

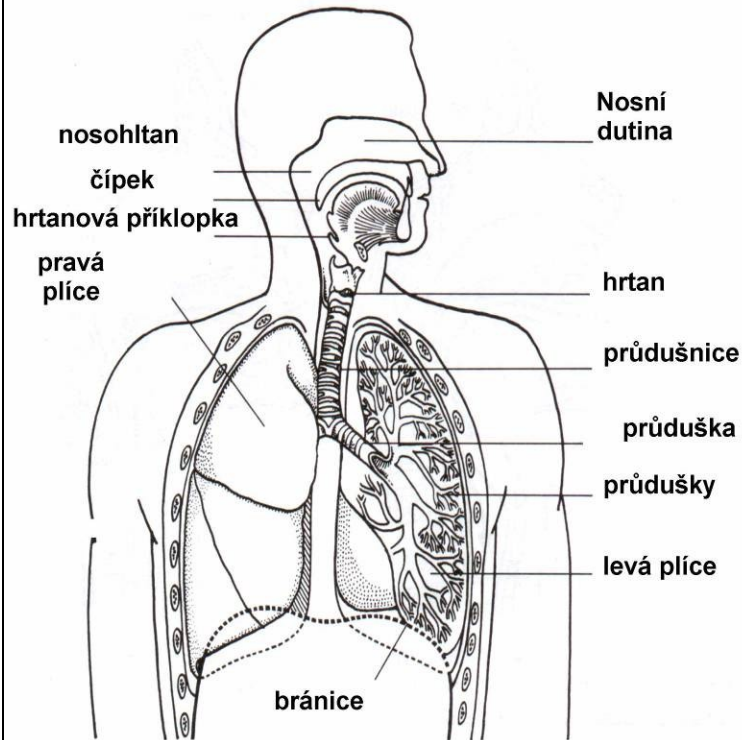

**POVRCH KŮŽE ČLOVĚKA
JE CCA 1,7 m²**

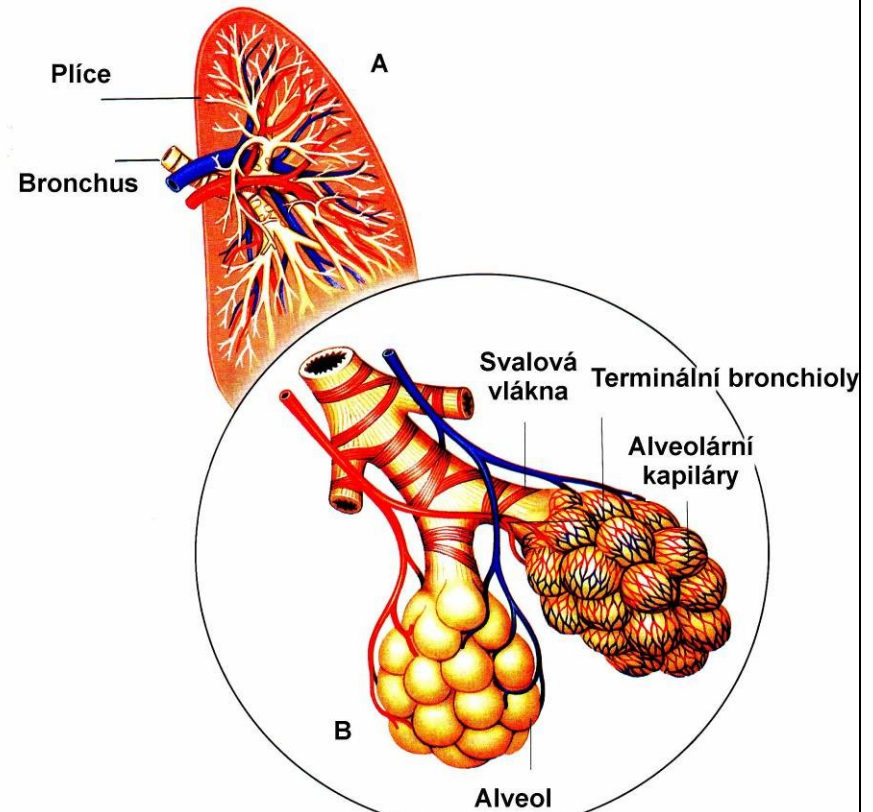
AKTIVNÍ POVRCHY

VNITŘNÍ POVRCH DÝCHACÍ SOUSTAVY ČLOVĚKA JE CCA 100 m²

DÝCHACÍ SOUSTAVA

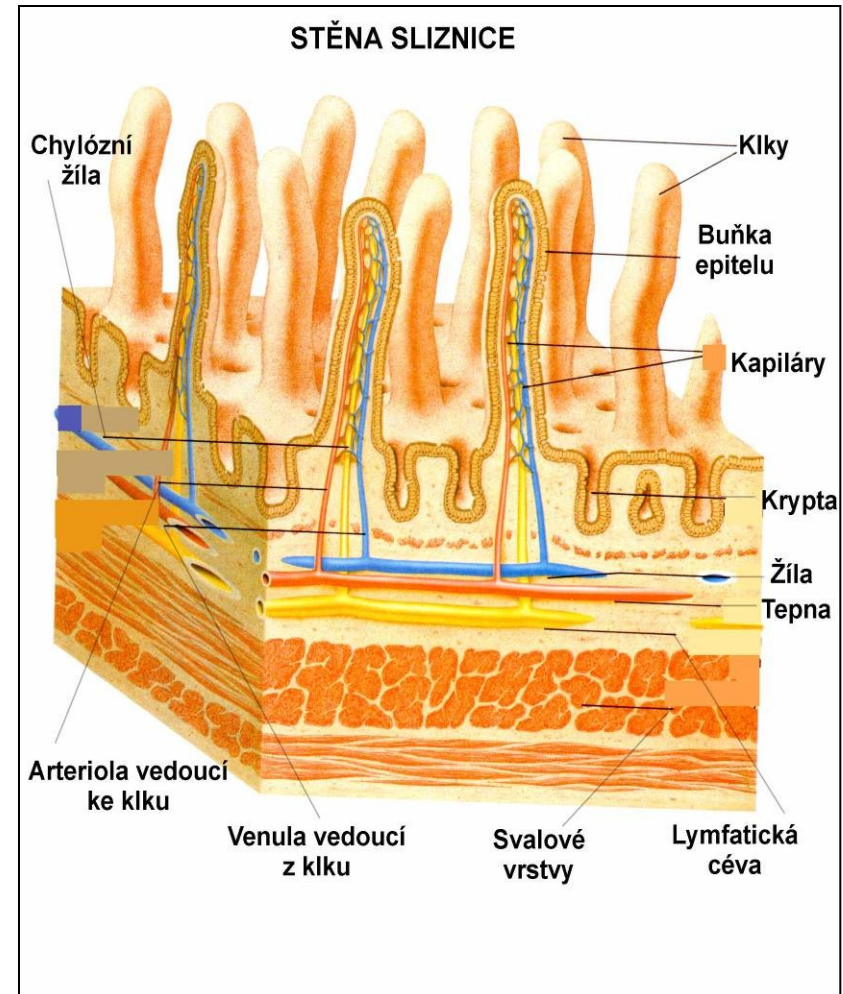
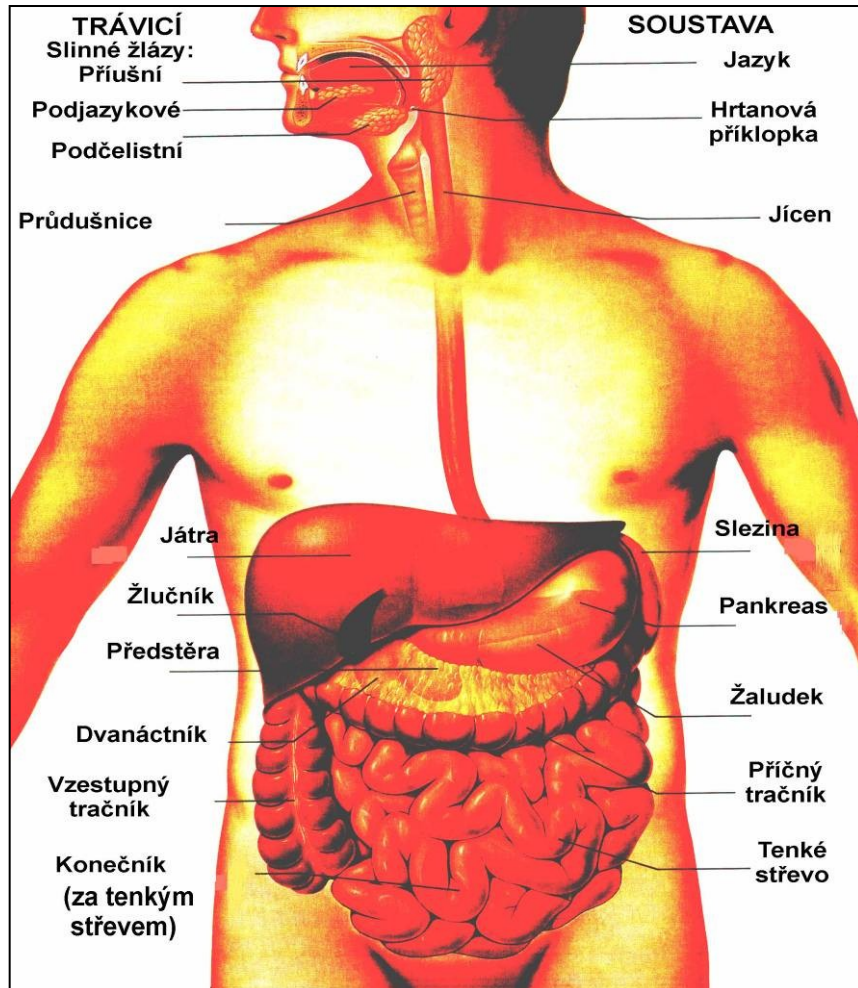

ALVEOLY

AKTIVNÍ POVRCHY

VNITŘNÍ POVRCH TRAVICÍ SOUSTAVY ČLOVĚKA JE CCA 200 m²

Úroveň organismu:

- **vnější povrch**
- **vnitřní povrchy**

živočichové:

trávicí soustava

dýchací soustava

rostliny

parenchym v listech

B) lokální úroveň – ekosystém

- překážkou jsou krajinné prvky - větrolamy, lesní porosty, obydlí
- povrch je dán především povrchem vegetace

POLE BEZ PLODIN

Českomoravská vrchovina, okolí Košetic

POLE SE ZEMĚDĚLSKÝMI PLODINAMI

Českomoravská vrchovina, okolí Košetic

LINIOVÁ SPOLEČENSTVA

Českomoravská vrchovina, okolí Košetic

INDEX LISTOVÉ PLOCHY

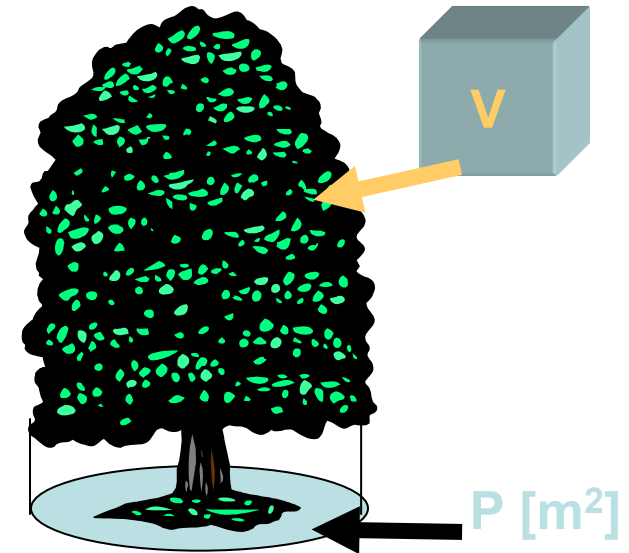
MNOŽSTVÍ LISTOVÍ – ZÁKLADNÍ EKOLOGICKÝ PARAMETR

Vyjádření:

LA – celková listová plocha [m²]

LAI – index listové plochy = LA : P

LAD – hustota listoví = LA : V

INDEX LISTOVÉ PLOCHY

MNOŽSTVÍ LISTOVÍ – ZÁKLADNÍ EKOLOGICKÝ PARAMETR

Vyjádření:

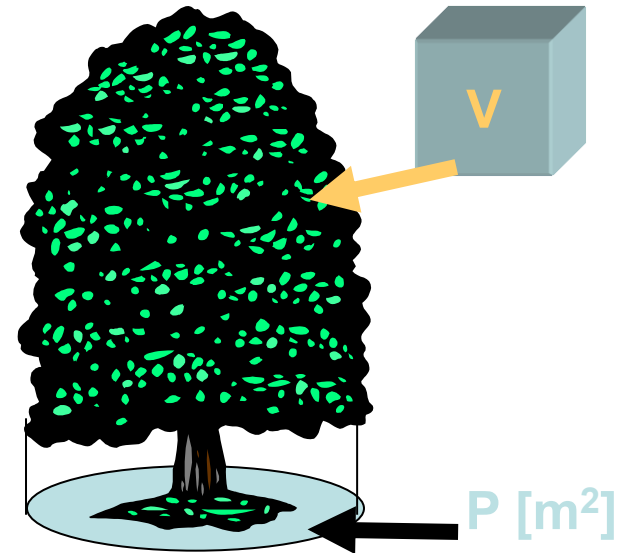
LA – celková listová plocha [m²]

LAI – index listové plochy = LA : P

LAD – hustota listoví = LA : V

Příklady LAI

- porosty kulturních rostlin 4-8
- středně husté smrkové porosty 3-5
- borovice lesní 20 let – bez přihnojování 2,8-4,4
- borovice lesní 20 let – s přihnojováním 5,5-9,4

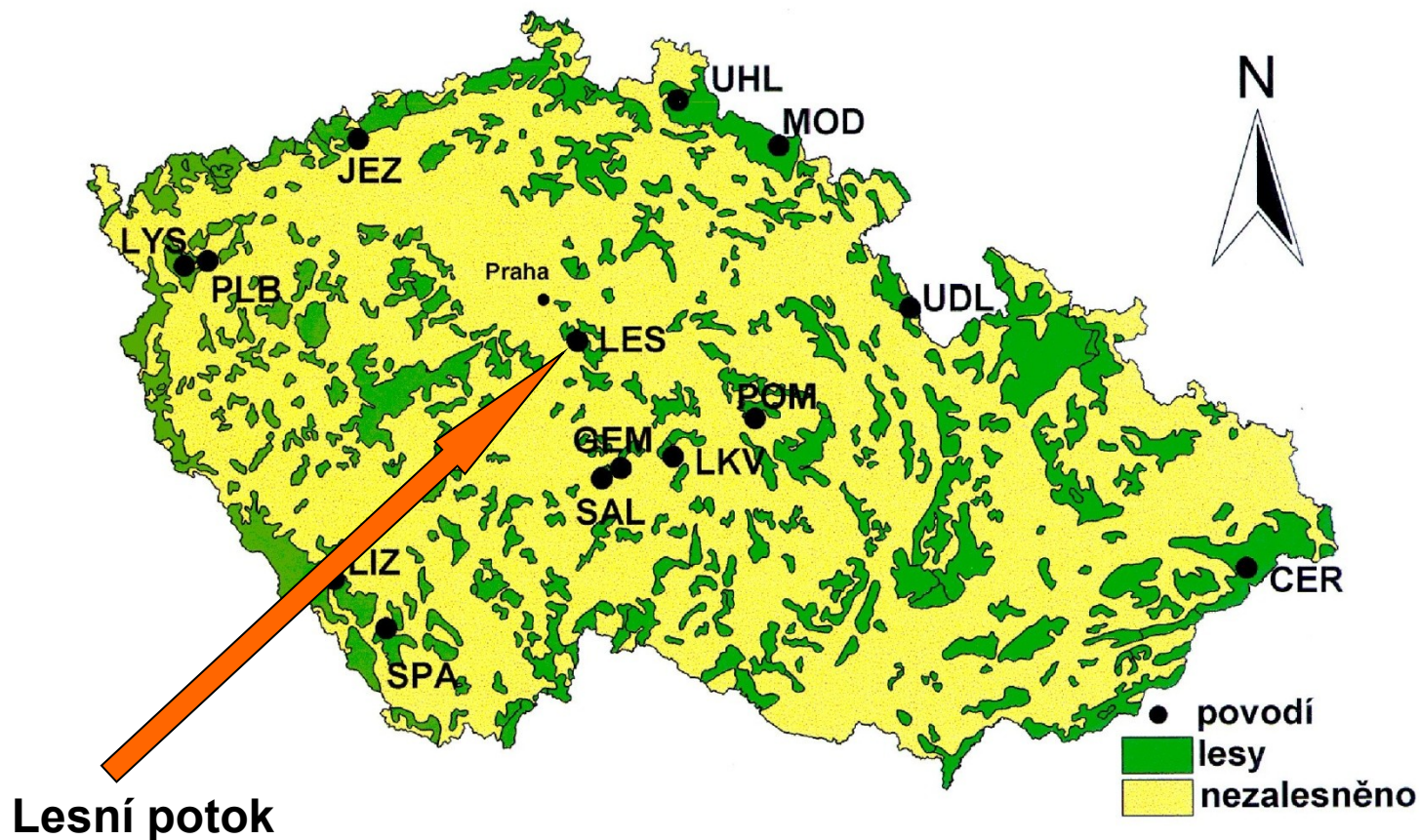

Srovnání koncentrací látek ve srážkách

- na volné ploše**
- pod smrkem**
- pod bukem**

Povodí Lesní potok

Modelová povodí GEOMON

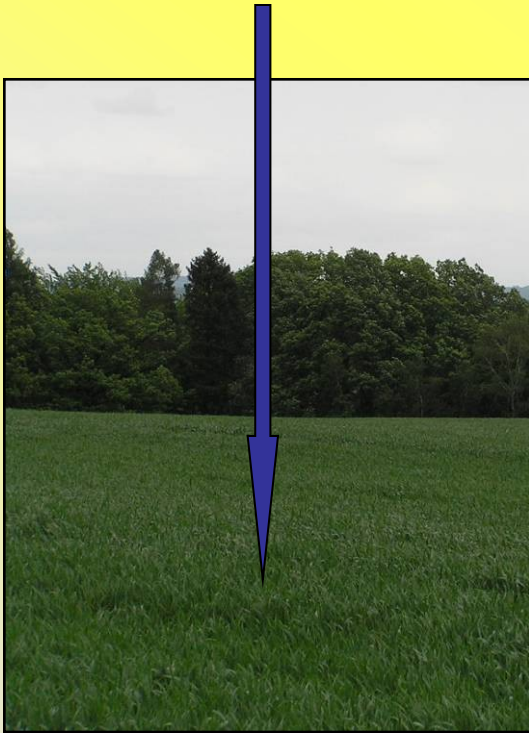
Lokalizace systému povodí GEOMON (LKV - Loukov, UHL - Uhlířská, MOD - Modrý potok, UDL - U dvou louček, CER - Červík, JEZ - Jezeří, LYS - Lysina, PLB - Pluhův bor, LIZ - Na lizu, SPA - Spálenec, GEM - Anenský potok, SAL - Salačova Lhota, LES - Lesní potok, POM - Polomka).

(vyhodnoceno z dat ČGS)

Modelové povodí Lesní potok

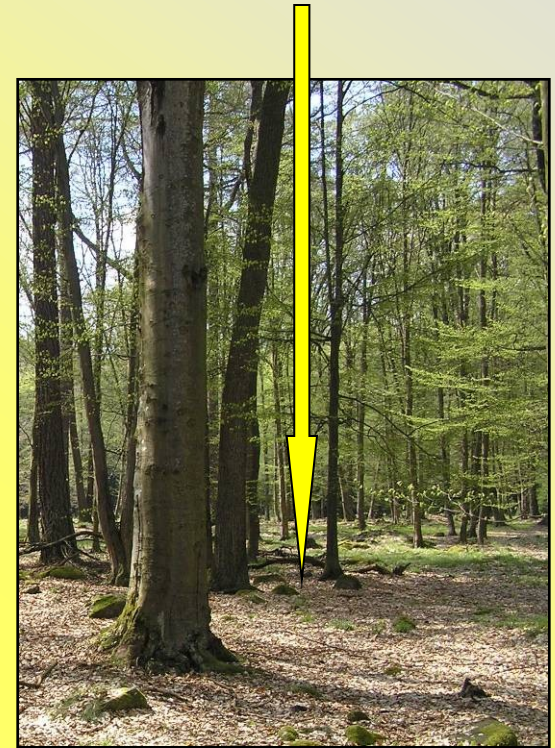
Vstup látek do ekosystému – analýza srážek

**srážky na volné ploše
(bulk)**

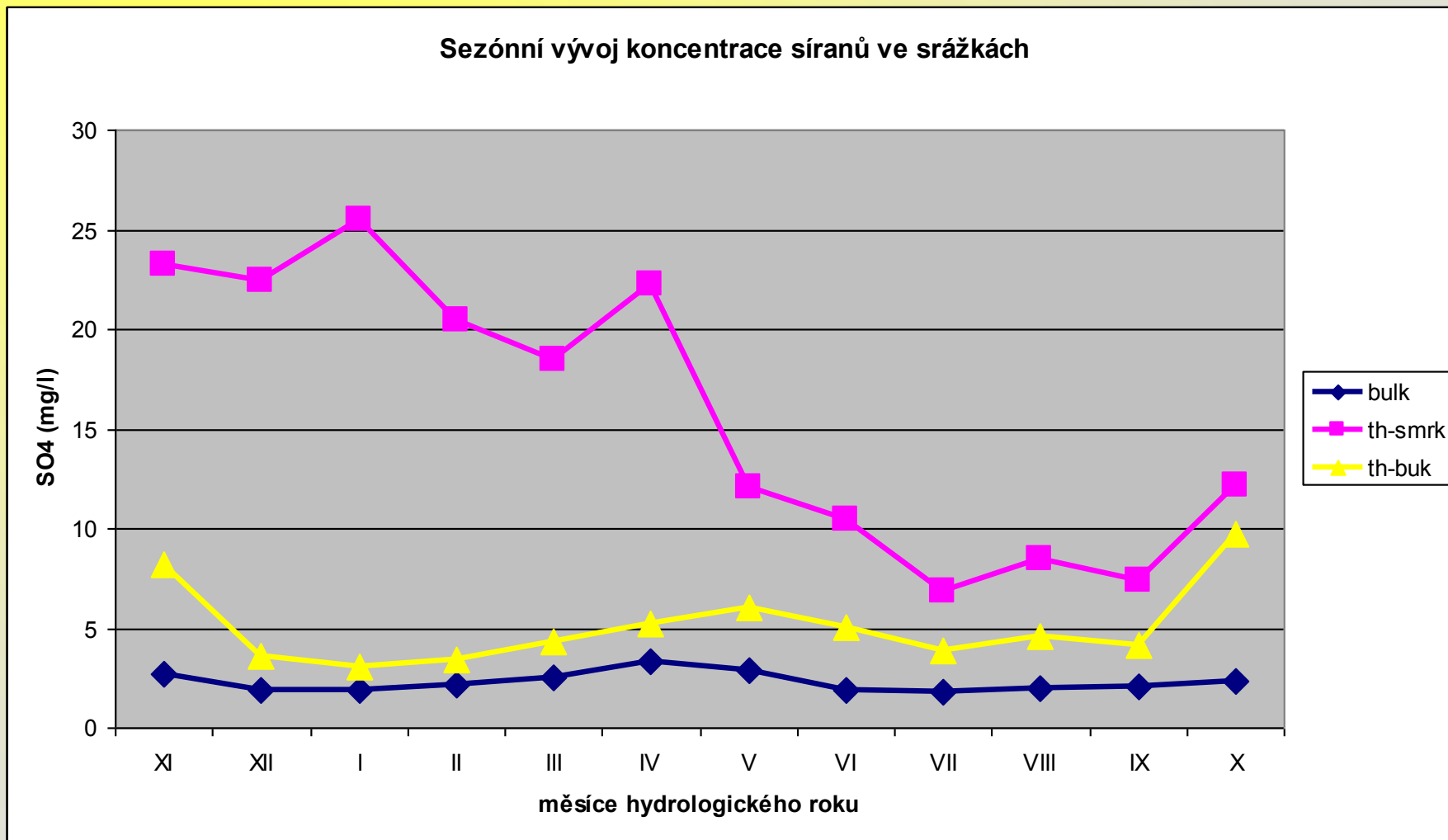

**podkorunové srážky
(throughfall)
smrk**

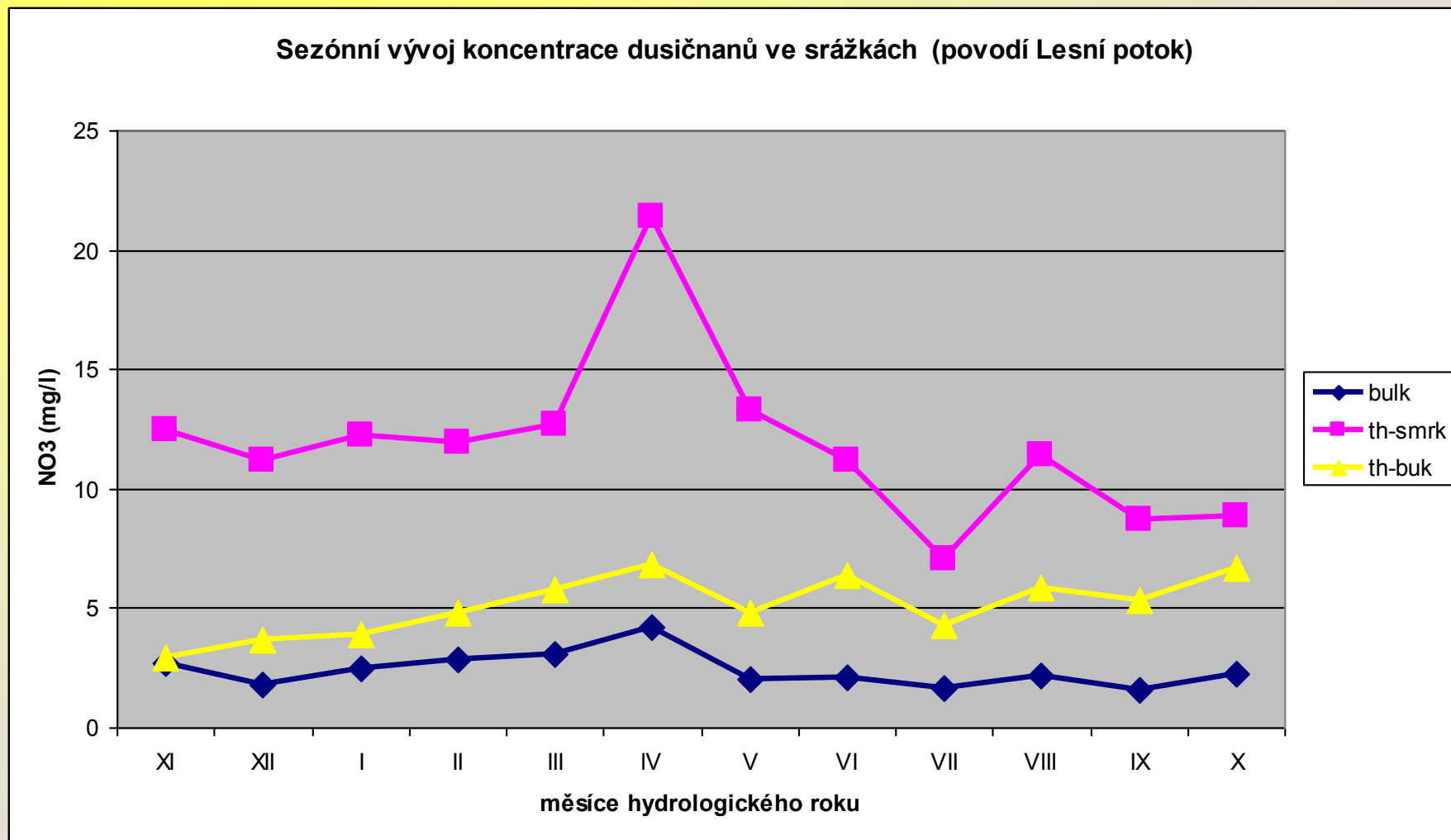
**podkorunové srážky
(throughfall)
buk**

Sezónní vývoj koncentrace síranů ve srážkách

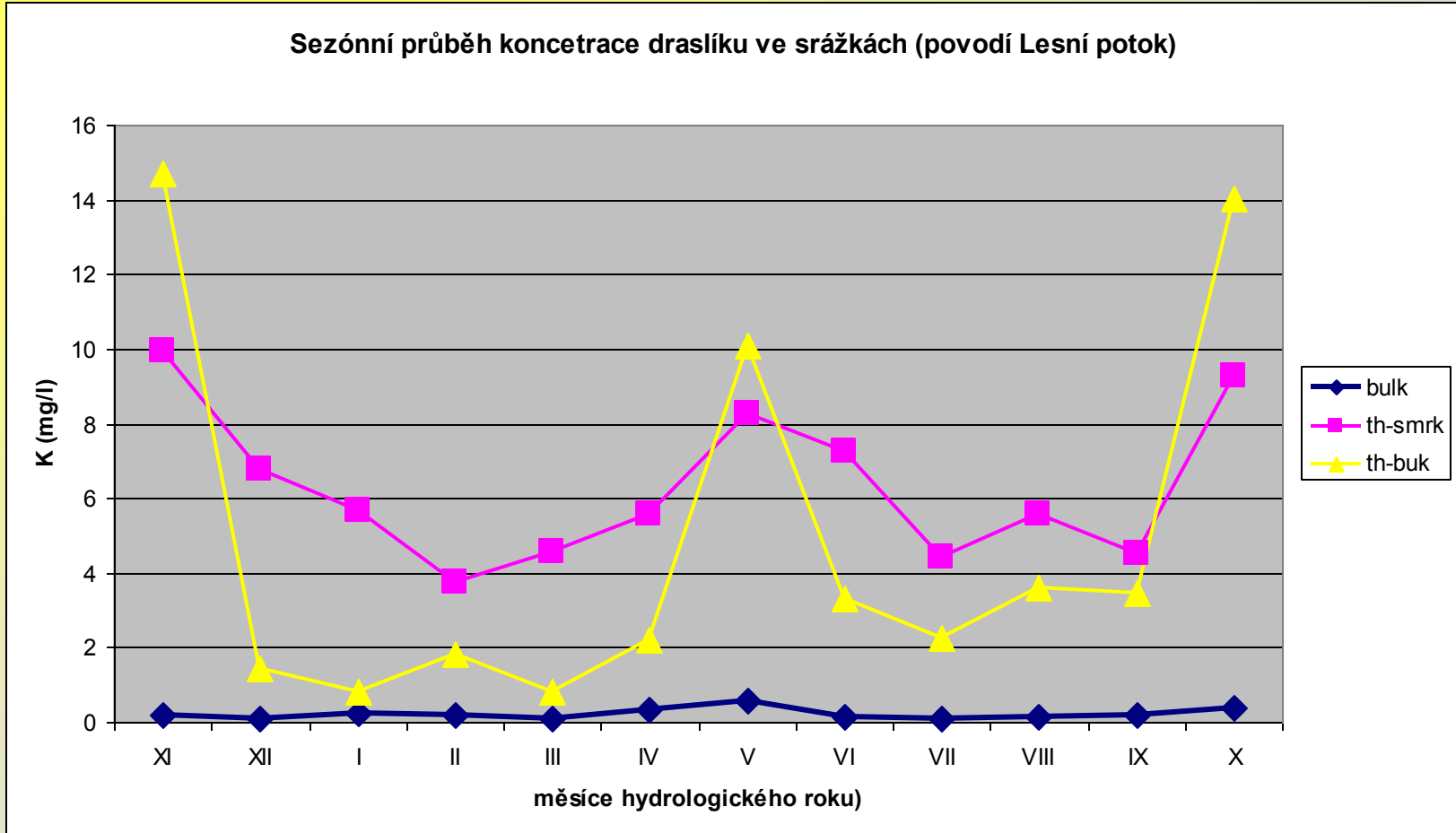

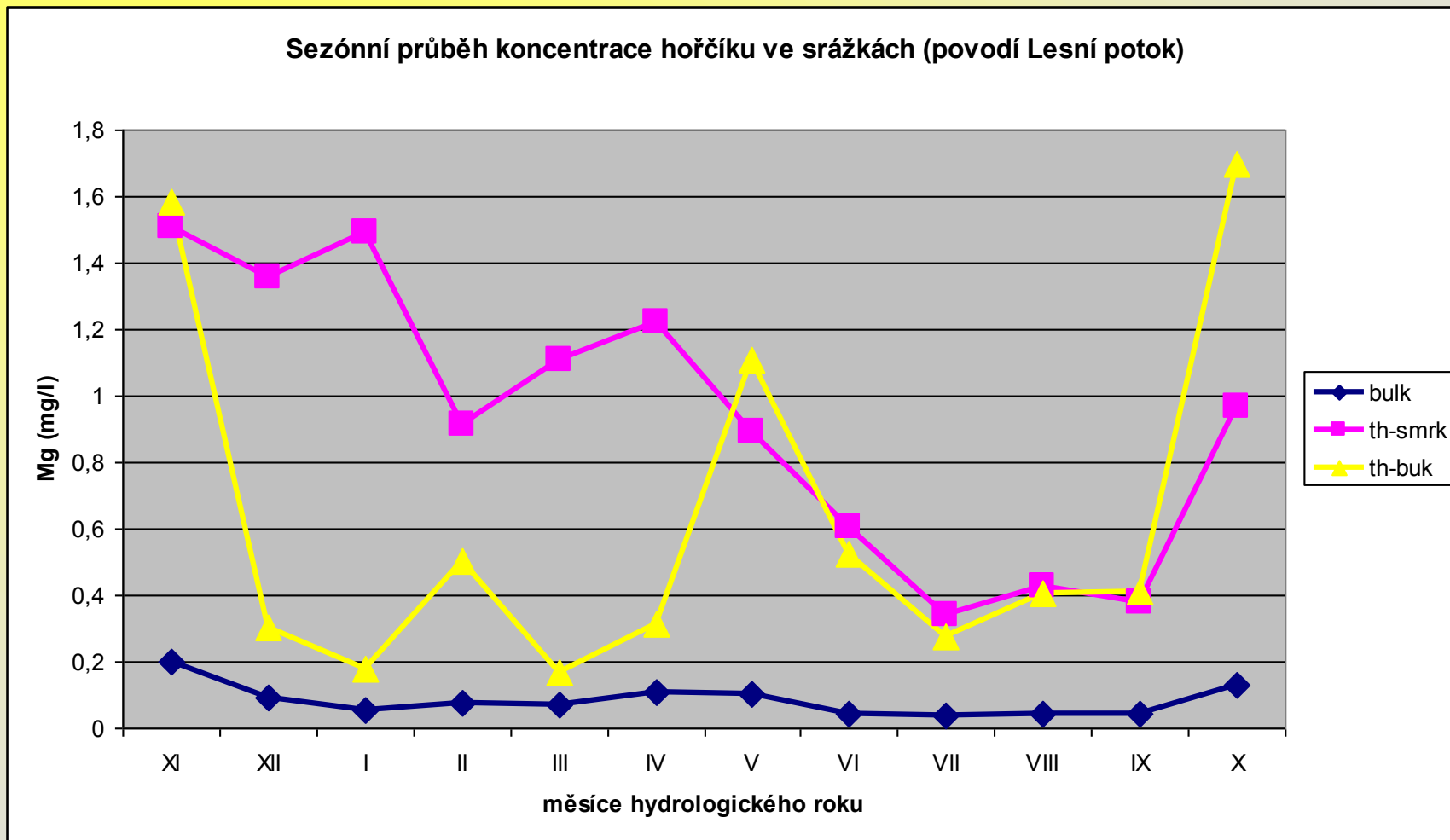
Sezónní vývoj koncentrace dusičnanů ve srážkách

Sezónní průběh koncentrace draslíku ve srážkách

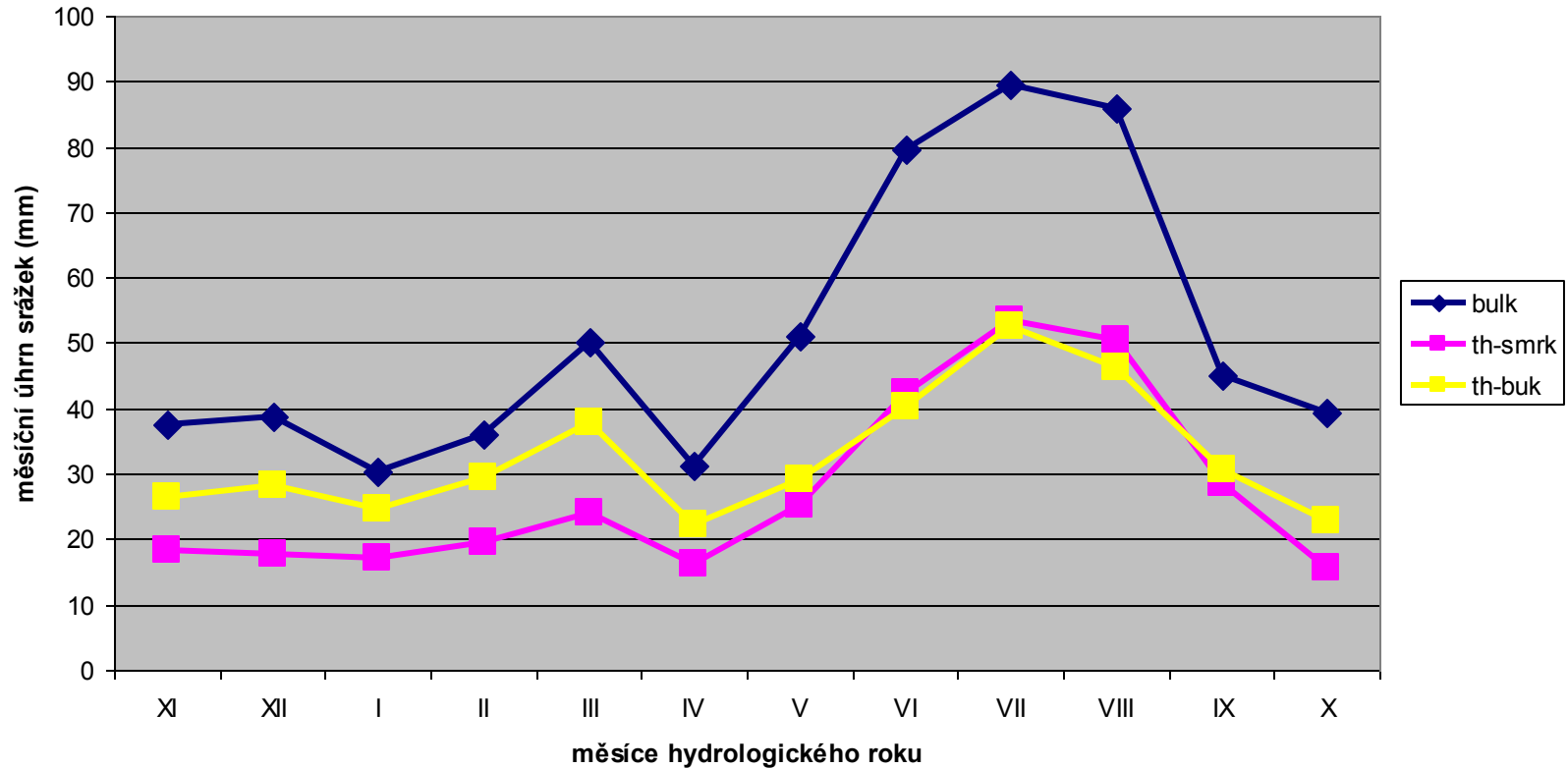

Sezónní průběh koncentrace hořčíku ve srážkách

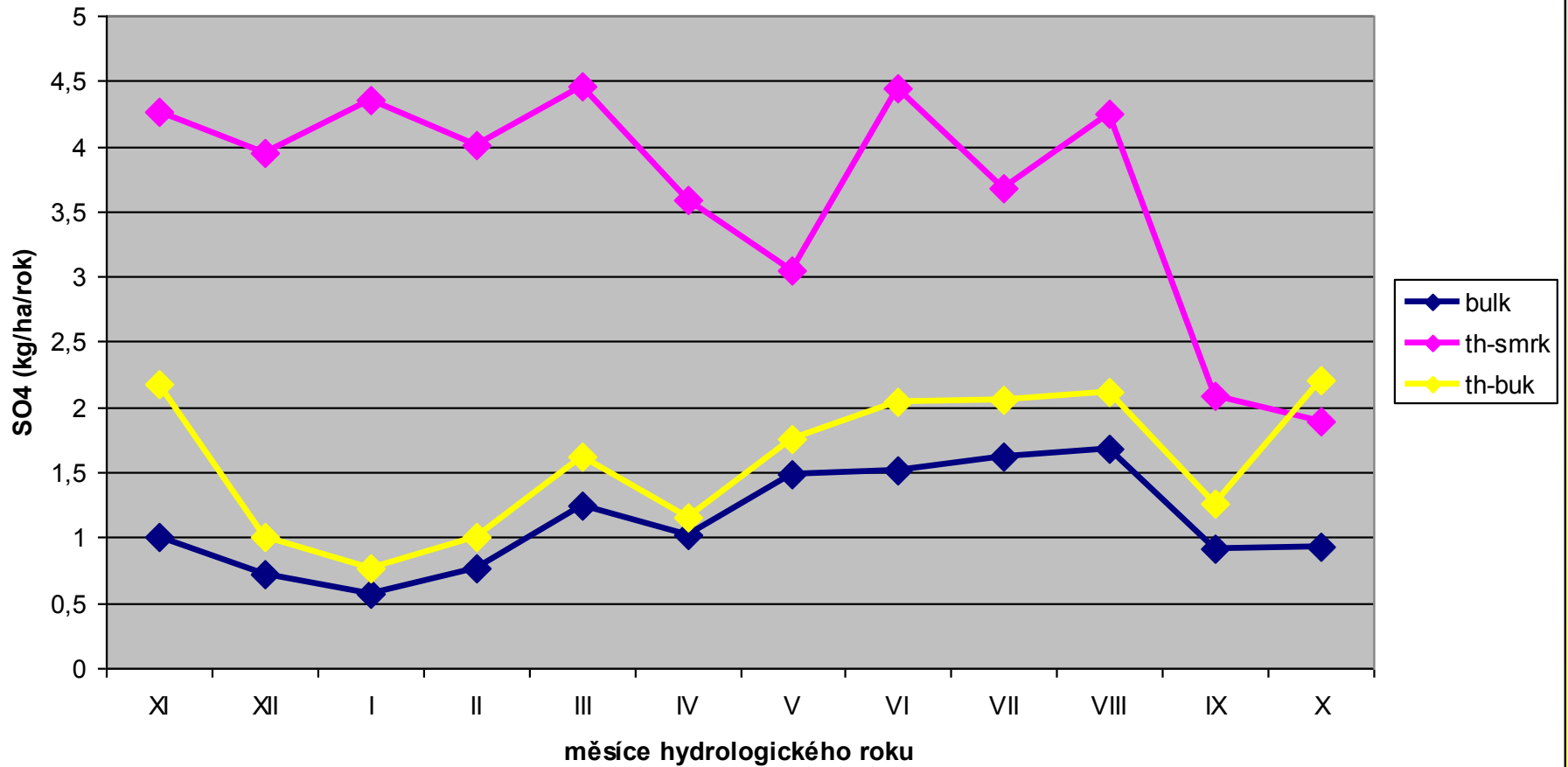
Sezónní průběh srážek

Sezónní průběh srážek na povodí Lesní potok (průměr 1997 - 2006)

Sezónní průběh depozice síranů

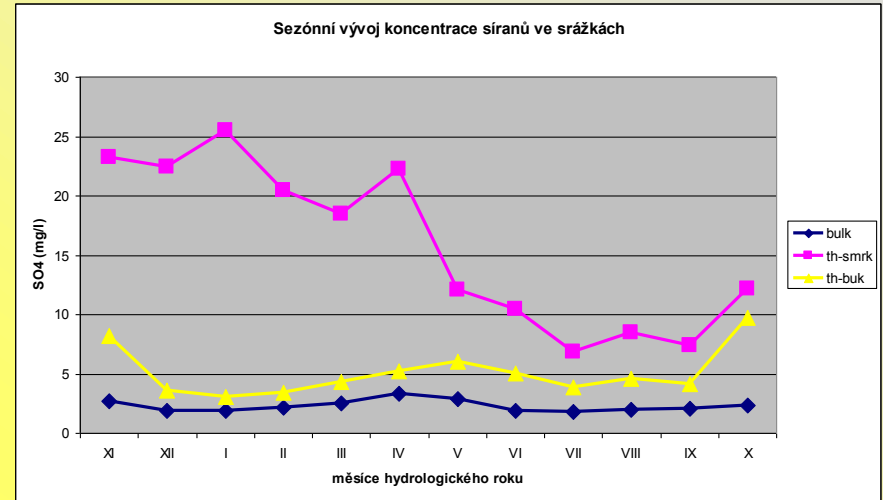
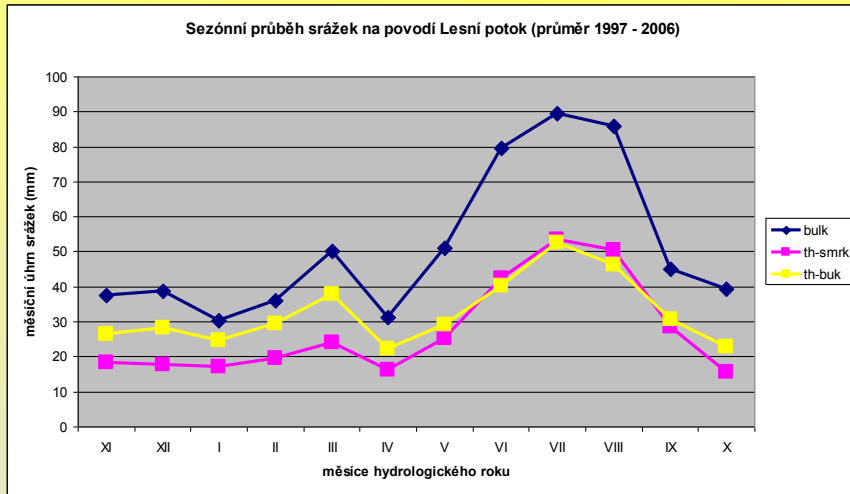
Sezónní průběh depozice síranů (povodí Lesní potok)

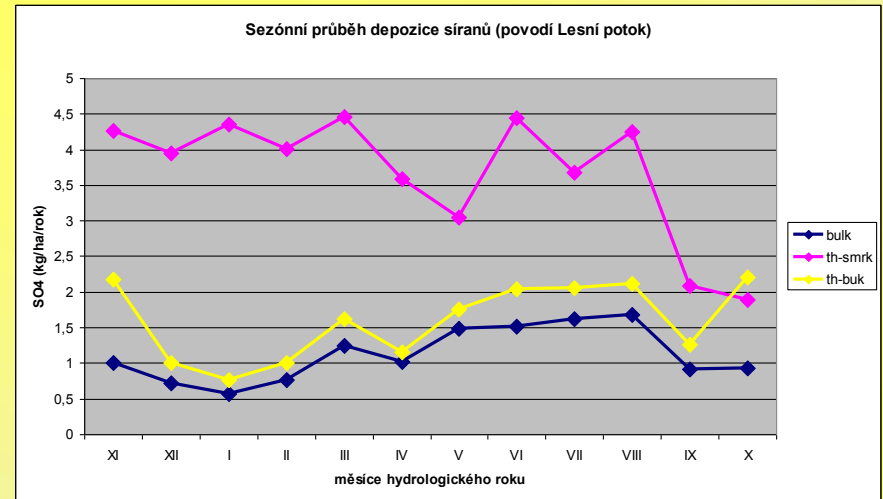
Sezónní průběh depozice síranů

**koncentrace
(mg/l)**

srážky (mm)

**depozice
(kg/ha/rok)**

Lesní porosty a acidifikace půdy

DEPOZICE INSEKTICIDŮ

DEPOZICE INSEKTICIDŮ

Výsledky experimentů:

**insekticidy
(dimethoate, cypermethrin)**

X

**půdní brouci
na ječmenném poli**

DEPOZICE INSEKTICIDŮ

**insekticidy
(dimethoate, cypermethrin)**

X

**půdní brouci
na ječmenném poli**

Závislost skutečné expozice pesticidu na hustotě vegetace vyjadřuje rovnice:

$$P_s = P_a \exp(k \cdot LAI)$$

kde je:

P_s množství pesticidu, které dosáhne povrch půdy (g/ha)

P_a množství pesticidu aplikované na pozemek (g/ha)

**k koeficient záchytu pesticidu
(v dané případě $k = -0,479$)**

LAI listový plošný index ($m^2 \cdot m^{-2}$)

DEPOZICE INSEKTICIDŮ

insekticidy
(dimethoate, cypermethrin)

X

půdní brouci
na ječmenném poli

Závislost skutečné expozice pesticidu na hustotě vegetace vyjadřuje rovnice:

$$P_s = P_a \exp(k \cdot LAI)$$

kde je:

P_s množství pesticidu, které dosáhne povrch půdy (g/ha)

P_a množství pesticidu aplikované na pozemek (g/ha)

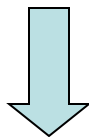
k koeficient záchytu pesticidu
(v dané případě $k = -0,479$)

LAI listový plošný index ($m^2 \cdot m^{-2}$)

Skutečná expozice insekticidu klesá s rostoucí hustotou vegetace

DEPOZICE INSEKTICIDU

Hodnoty LAI se během vegetační sezóny mění

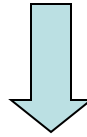
mění se i podíl aplikované dávky, který se dostane až do půdy (p):
($p = \text{skutečná depozice do půdy} / \text{aplikovaná dávka}$)

období	LAI	p (%)
léto	maximum, 3 - 4	10 – 25
podzim	minimum, 1 - 2	40 - 60

(Gyldenkaerne et al.: Chemosphere, 41, 2000, 1045 – 1057)

DEPOZICE INSEKTICIDU

Hodnoty LAI se během vegetační sezóny mění

mění se i podíl aplikované dávky, který se dostane až do půdy (p)

období	LAI	p (%)
léto	maximum, 3 - 4	10 – 25
podzim	minimum, 1 - 2	40 - 60

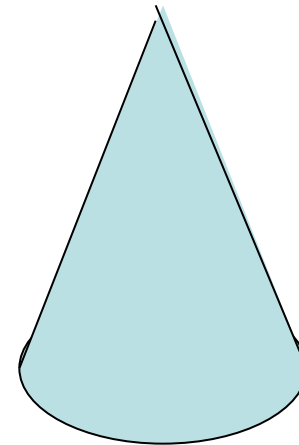
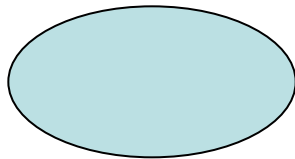
- pro stanovení skutečné expozice půdní fauny pesticidům je nezbytné hodnotit vliv vegetačního krytu a jeho změny během sezóny
- skutečné expoziční dávky pro půdní faunu jsou mnohem nižší než dávky aplikované na pozemek

(Gyldenkaerne et al.: Chemosphere, 41, 2000, 1045 – 1057)

VELIKOST PLOCHY ROZHHRANÍ - KRAJINA

C) regionální úroveň – krajina

- překážkou jsou geomorfologické tvary
- skutečný povrch je větší než mapový průmět

VYSOKOHORSKÁ KRAJINY

Rakousko, Alpy, Acherkogel 3008 m n.m.

ROVINA

Polabí

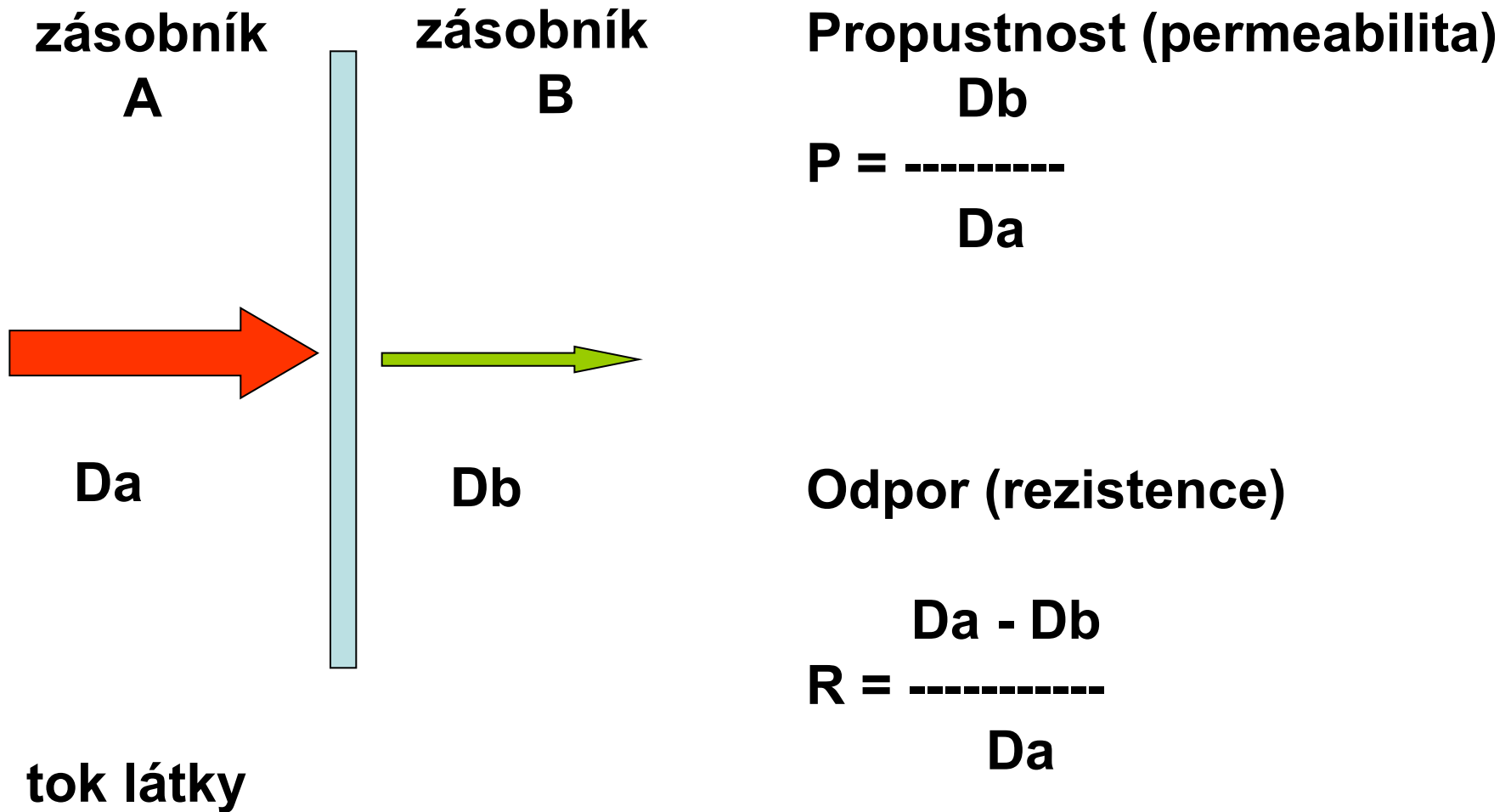
CHARAKTERISTIKA ROZHRAŇÍ

Základní charakteristiky:

1. velikost plochy

2. odpor (rezistence) rozhraní

Odpor rozhraní

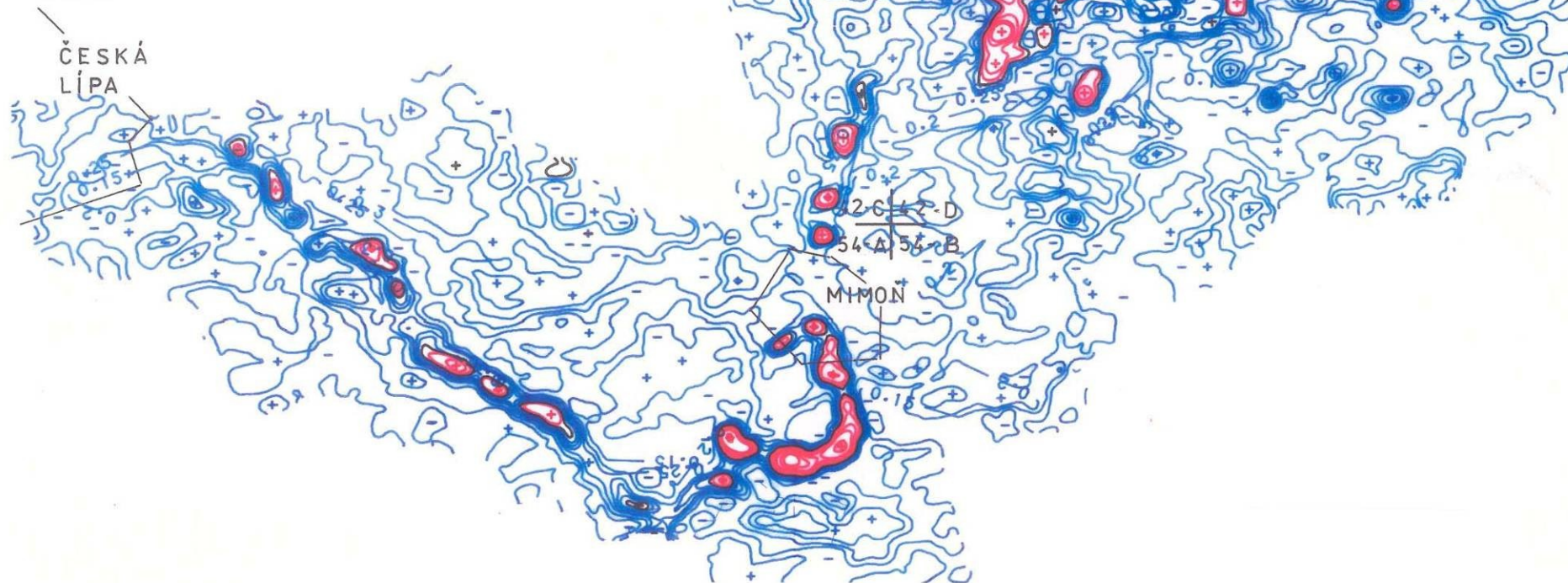

**PŘESTUP
RADIONUKLIDŮ
Z PŮDY
DO ROSTLIN**

KONTAMINACE VODOTEČÍ

RADIACNI ZATEZ [mSv/r]

MERITKO 1:100 000

KONTAMINACE VODOTEČÍ

Modely pro přestup látek

Přestup radionuklidů (r) z půdy do rostliny kořeny

$$C_{r,i} = (C_{r,j} - C_{r,j}^P) * T_{r, i-j}$$

$C_{r,i}$ zvýšení specifické aktivity v rostlině (Bq/kg)

$C_{r,j}$ specifická aktivita radionuklidu v půdě (Bq/kg)

$C_{r,j}^P$ pozad'ová hodnota v půdě (Bq/kg)

**$T_{r, i-j}$ koncentrační faktor přestupu radionuklidu
z půdy do rostliny**

Modely pro přestup látek

Přestup radionuklidů (r) z půdy do rostliny kořeny

$$C_{r,i} = (C_{r,j} - C_{r,j}^P) * T_{r, i-j}$$

$C_{r,i}$ **zvýšení specifické aktivity v rostlině (Bq/kg)**

$C_{r,j}$ **specifická aktivita radionuklidu v půdě (Bq/kg)**

$C_{r,j}^P$ **pozad'ová hodnota v půdě (Bq/kg)**

$T_{r, i-j}$ **koncentrační faktor přestupu radionuklidu
z půdy do rostliny**

př.	půda – zelenina	Pb	0,01
		Ra	0,005
		Th	0,000 5
		U	0,003

(platí pro všechny radionuklidy daného prvku)

4.1.2.

Bilance látkového toku

Tok látky

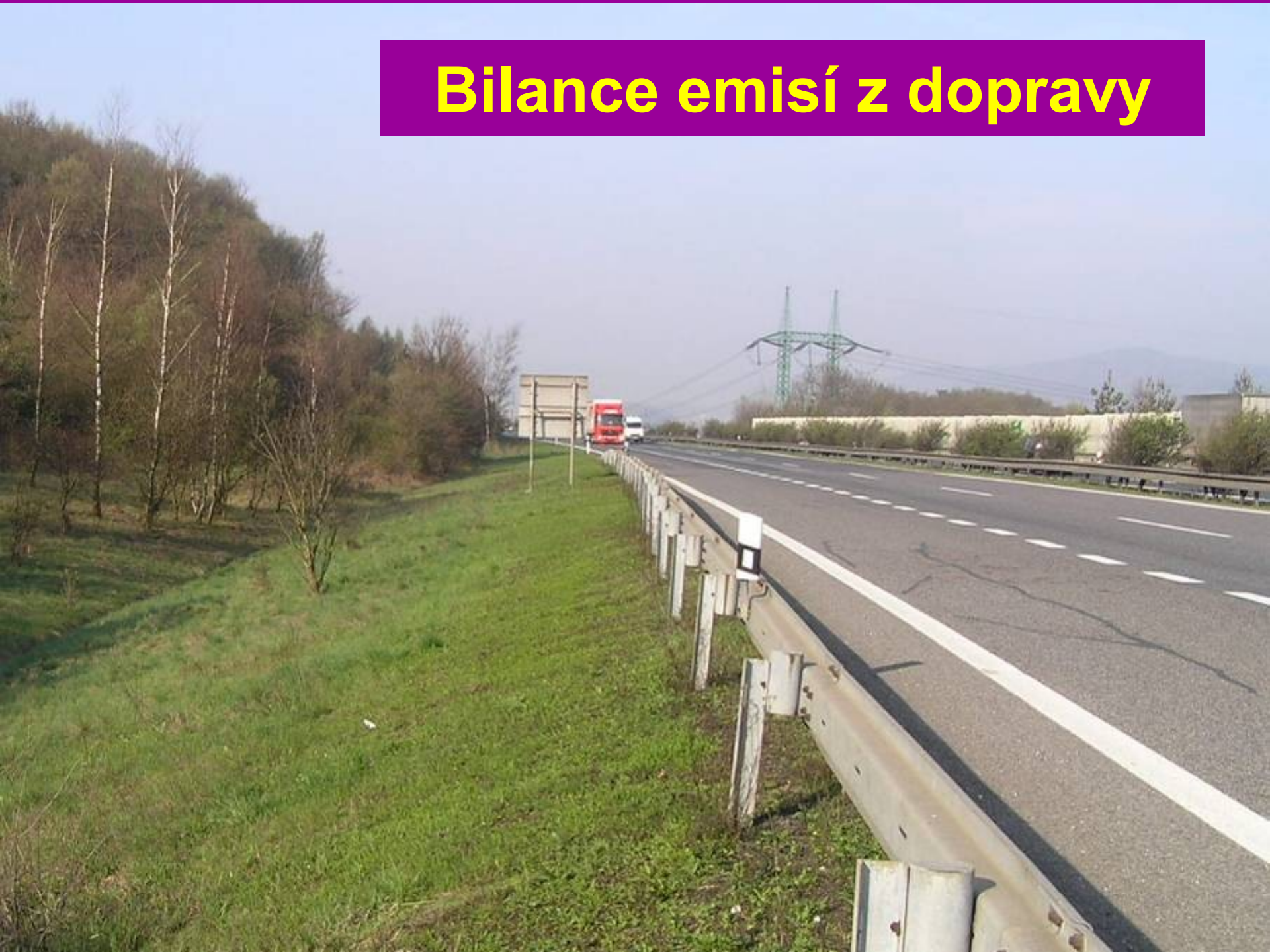
tok látky

= množství látky, které přejde přes rozhraní za zvolenou časovou jednotku

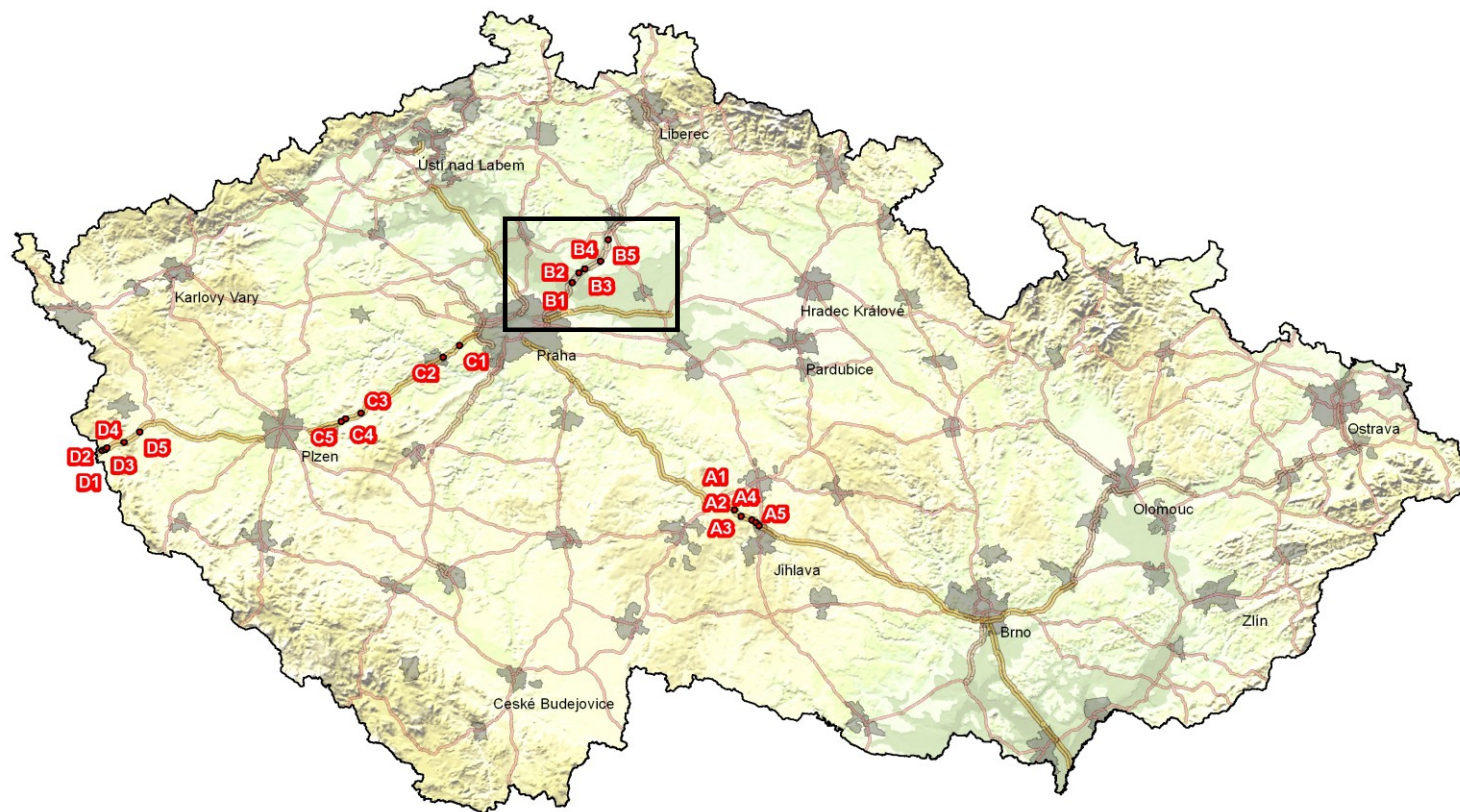
1 rok je definován jako $3,1536 \cdot 10^7$ s

- emise látek ze zdroje (g/s, kg/rok, ..)**

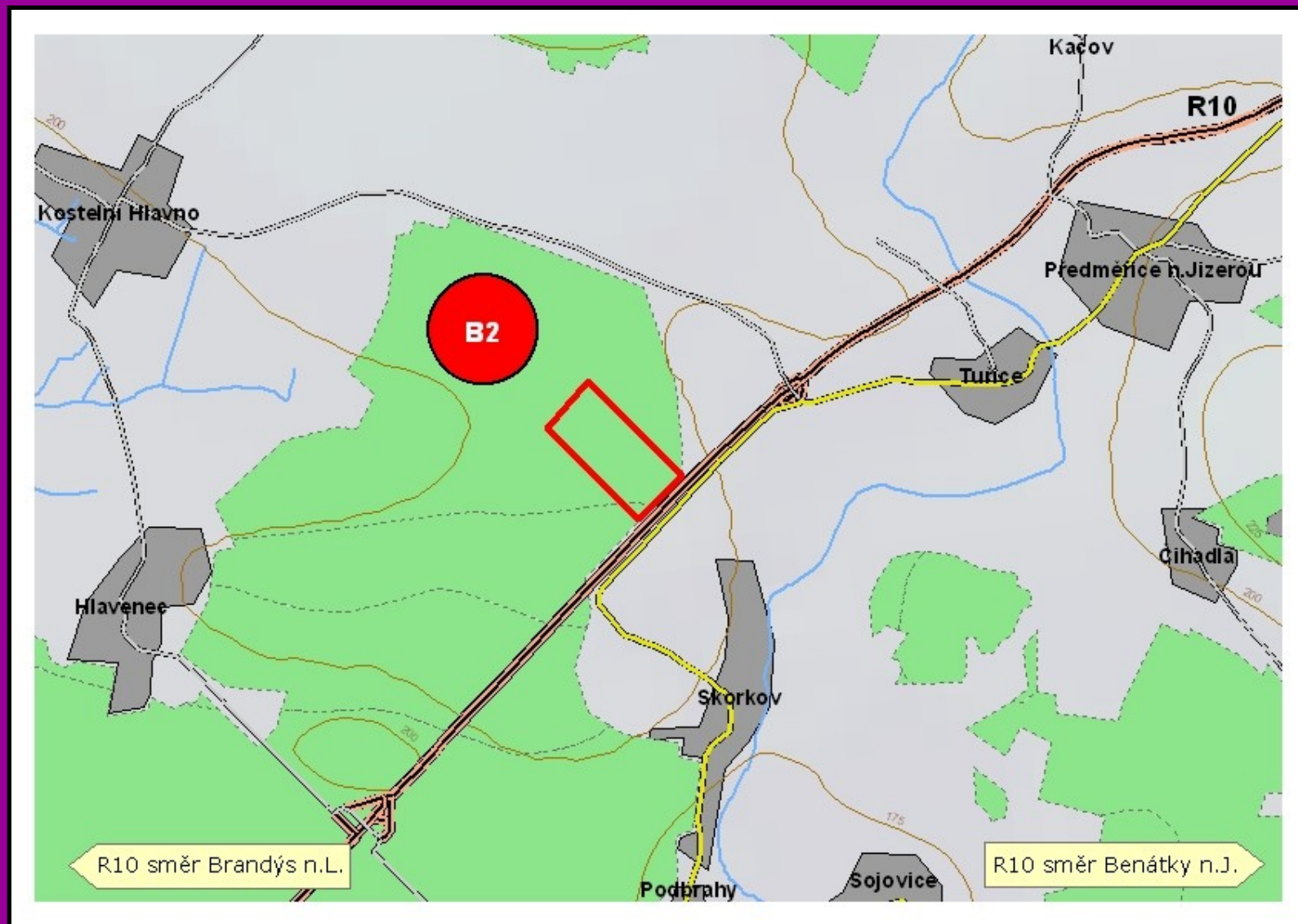
Bilance emisí z dopravy

Lokalita B2

Umístění lokality

Pohled na lokalitu

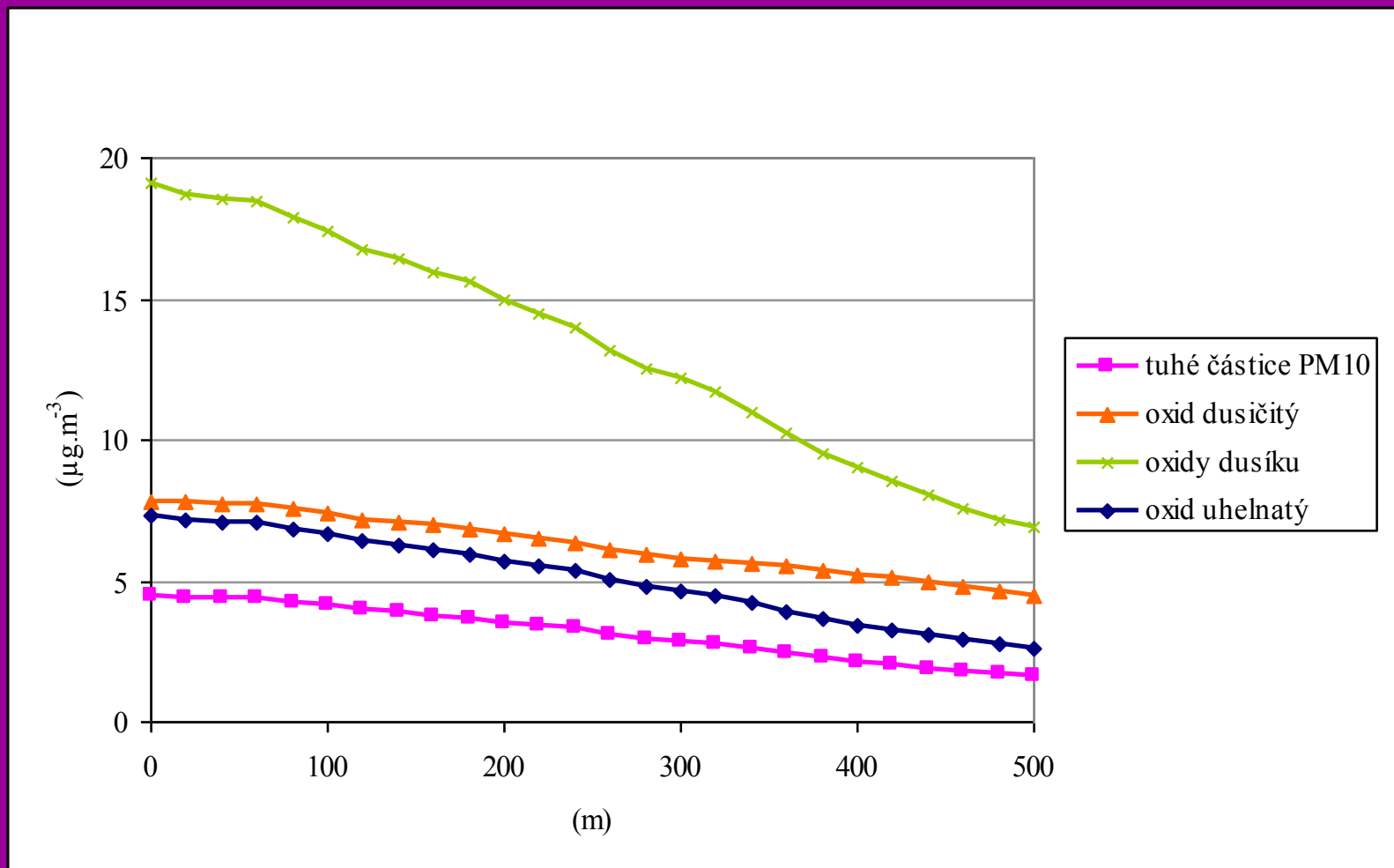
Emise

produkce emisí v místě posuzované lokality

	t.rok ⁻¹ .km ⁻¹		g.rok ⁻¹ .km ⁻¹
oxidy dusíku	33,153	fenantren	17 751
oxid uhelnatý	21,092	antracen	3 490
oxid siřičitý	0,057	fluoranten	7 944
tuhé částice	1,474	pyren	10 522
tuhé částice PM10	37,183	benz(a)antracen	901
oxid dusičitý	1,127	chrysen	3 182
Uhlovodíky	5,037	benzo(b)fluoranten	1 236
13 butadien	0,017	benzo(k)fluoranten	1 540
benzen	0,216	benzo(a)pyren	736
toluen	0,339	indeno(123cd)pyren	352
styren	0,043	dibenz(ah)antracen	1 458
formaldehyd	0,222	benzo(ghi)perylen	700
xylén	0,409		

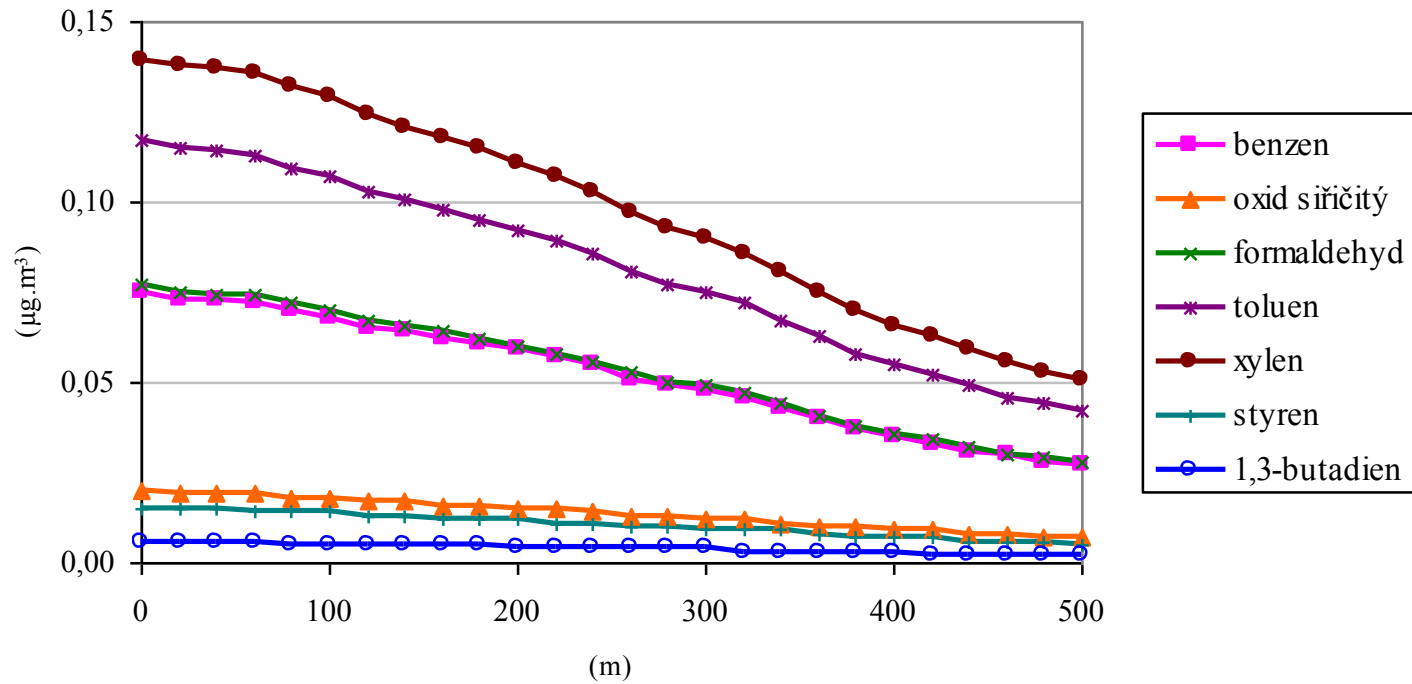
Imise

Průměrná koncentrace imisí v závislosti na vzdálenosti od komunikace

Imise

Průměrná koncentrace imisí v závislosti na vzdálenosti od komunikace

Tok látky

tok látky

= množství látky, které přejde přes rozhraní za zvolenou časovou jednotku

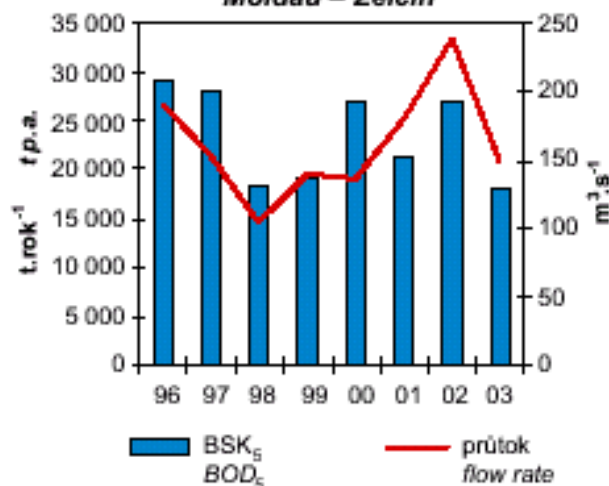
1 rok je definován jako $3,1536 \cdot 10^7$ s

- **emise látek ze zdroje (g/s, kg/rok, ..)**
- **průtok vody v říčním profilu (m^3/s)**

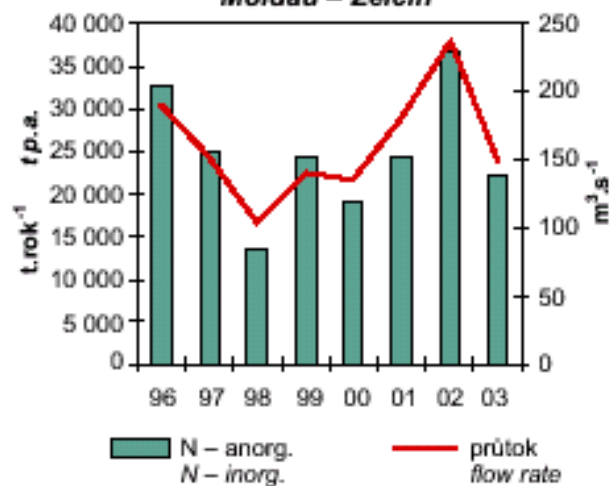
Vývoj látkových odtoků - Vltava

Obr. B2.2.6 Vývoj látkových odtoků v jednotlivých ukazatelích, 1996–2003
Trends of substance runoff in individual indicators, 1996–2003

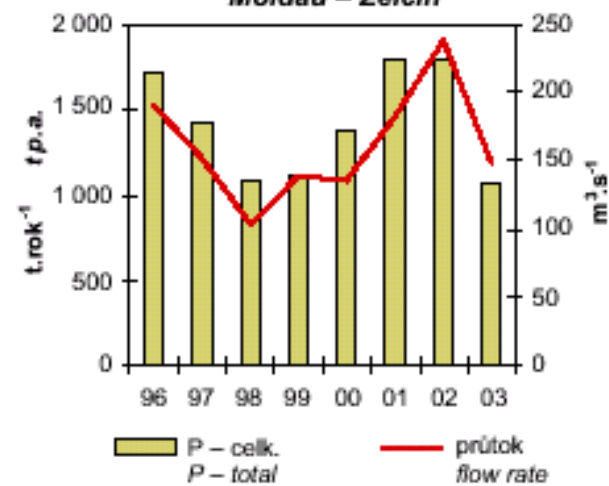
Vltava – Zelčín
Moldau – Zelčín

Vltava – Zelčín
Moldau – Zelčín

Vltava – Zelčín
Moldau – Zelčín

Zdroj: VÚV TGM
Source: VÚV TGM

Hustota toku látky

hustota toku látky

= tok látky vztažený na jednotku plochy rozhraní

Příklady:

- **prašný spad (tj. přestup mezi atmosférou a pedosférou)**

$$1 \text{ g.m}^{-2}.\text{rok}^{-1} = 10 \text{ kg.ha.rok}^{-1} = 1 \text{ t.km}^{-2}.\text{rok}^{-1}$$

Hustota toku látky

hustota toku látky

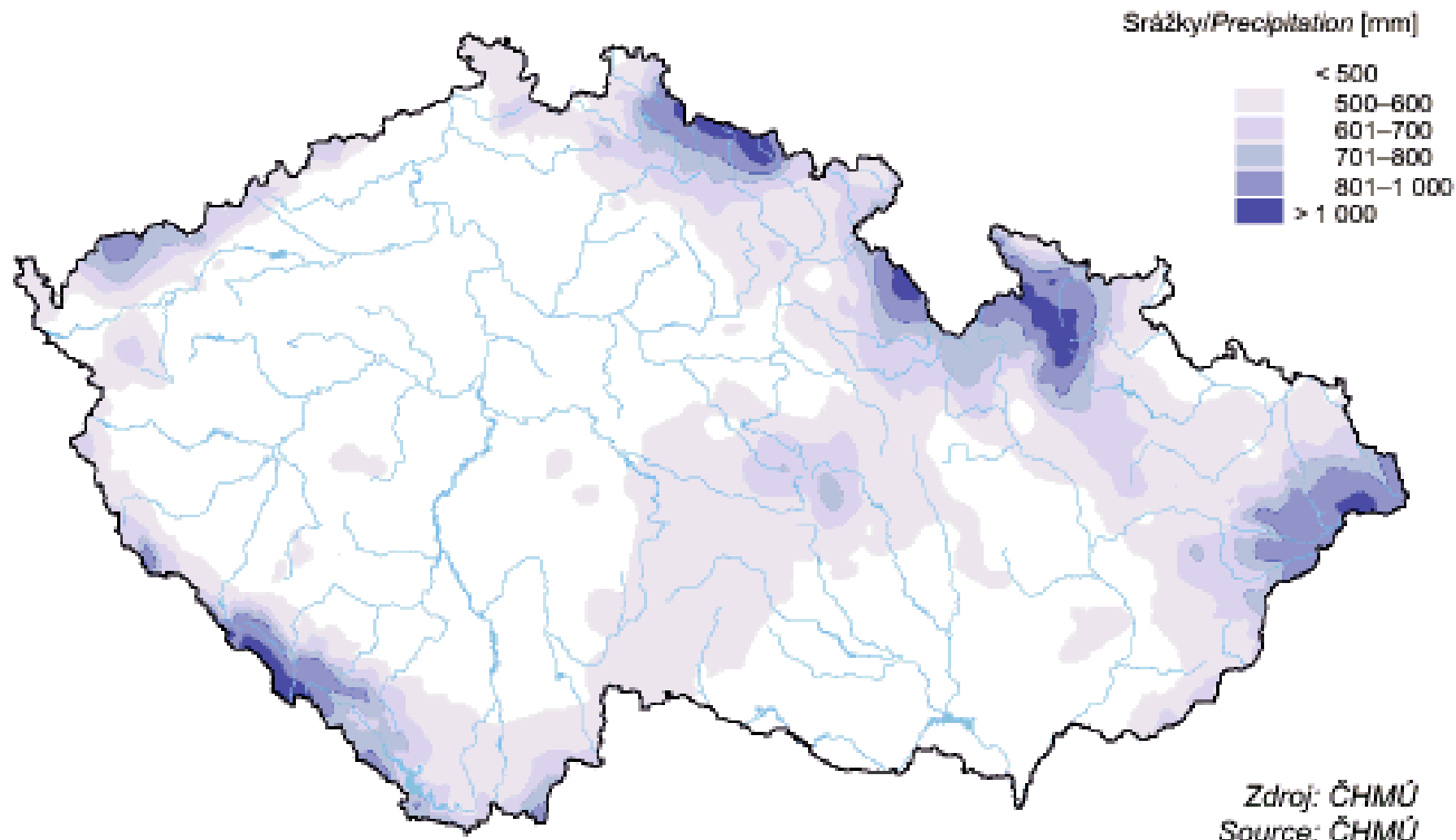
= tok látky vztažený na jednotku plochy rozhraní

Příklady:

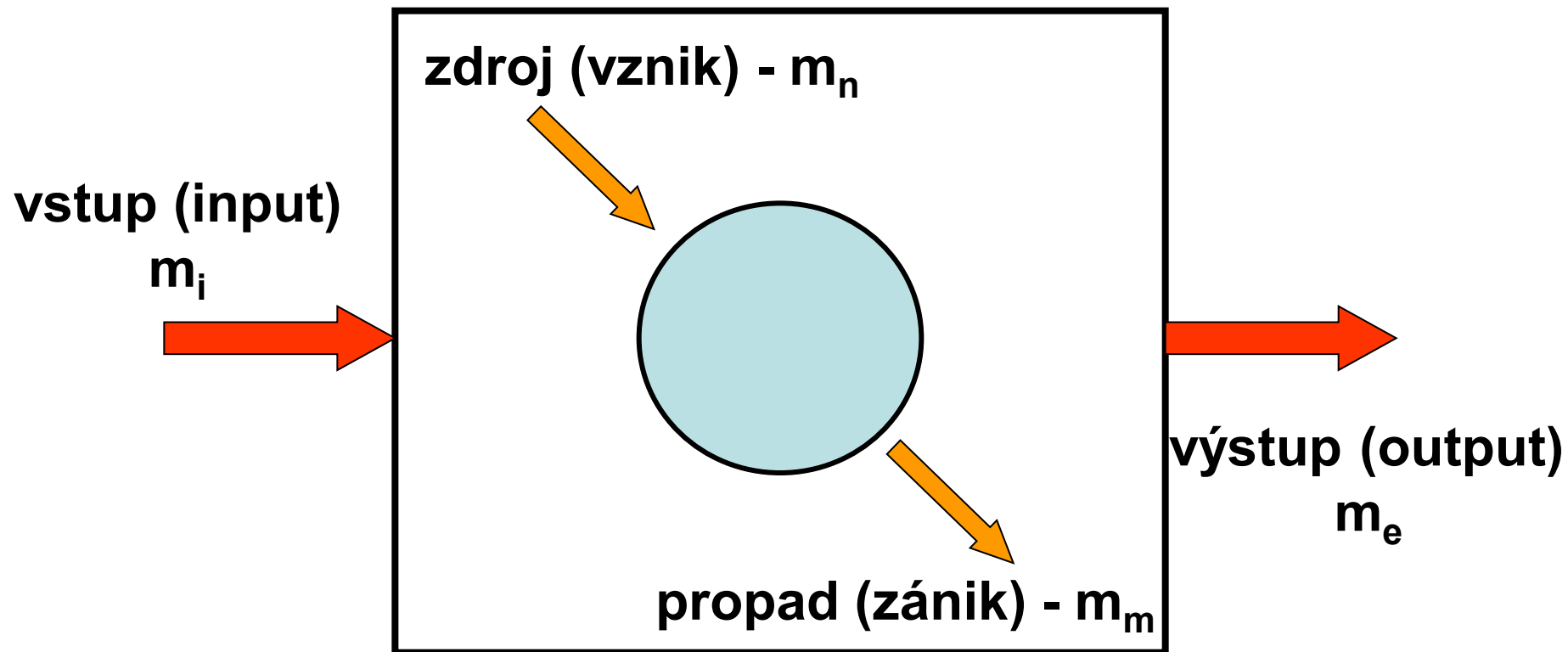
- **prašný spad (tj. přestup mezi atmosférou a pedosférou)**
 $1 \text{ g.m}^{-2}.\text{rok}^{-1} = 10 \text{ kg.ha.rok}^{-1} = 1 \text{ t.km}^{-2}.\text{rok}^{-1}$
- **množství dešťových srážek**
  - **běžně se udává jako výška vodního sloupce (m, mm)**
 $= \text{m}^3.\text{m}^{-2}.\text{rok}^{-1}$

Roční srážky 2003

Obr. B2.1.3 Roční úhrny srážek v r. 2003
Total annual precipitation in 2003

Bilance látkového toku

$$\Delta m = m_i + m_n - m_e - m_m$$

Bilance látkového toku

$$\Delta m = m_i + m_n - m_e - m_m$$

$$\Delta m = 0$$

rovnováha

$$\Delta m > 0$$

kumulace – riziko překročení meze tolerance

$$\Delta m < 0$$

vymývání – riziko u ztráty živin

4.1.3. Prostorová specifikace expoziční

Prostorová specifikace

Distribuce látek v ekosystému (osud látek)

Prostorová specifikace

Místa, kde se lokalizují určité základní děje:

- **místo vstupu**
- **místo výstupu**
- **místo účinku**
- **místo vzniku**
- **místo zániku**
- **místo zásoby**

4.1.4. Časová specifikace expozice

Časová specifikace

Doba trvání expozice:

- **vyjádřeno v časových jednotkách**
  - **přesné vyjádření důležité pro experimenty**
  - **při terénních studiích velmi nejistý parametr**

Časová specifikace

Doba trvání expozice:

- **vyjádřeno v časových jednotkách**
  - **přesné vyjádření důležité pro experimenty**
  - **při terénních studiích velmi nejistý parametr**

- **vyjádřeno semikvantitativně**
  - **krátkodobá**
  - **střednědobá**
  - **dlouhodobá**
  - **trvalá**

Časová specifikace

Frekvence opakování:

a) jednorázové (bez opakování)

b) s opakováním

- pravidelné
- nepravidelné

BHOPAL

Bhopal

- město v Indii
- průmyslová katastrofa, 3.12 1984

Bhopal

- město v Indii
- průmyslová katastrofa, 3.12 1984
- chemická továrna firmy **UNION CARBIDE**
výroba pesticidu carbarylů

Bhopal

- město v Indii
- průmyslová katastrofa, 3.12 1984
- chemická továrna firmy UNION CARBIDE
výroba pesticidu carbarylů
- přehřátí a exploze chemického tanku
uvolnění asi 40 t metylisokyanátu (MIC)
obsažen i fosgen a kyanovodík
- mrak zasáhl město, akutní toxicita, edem plic

Bhopal

- město v Indii
- průmyslová katastrofa, 3.12 1984
- chemická továrna firmy UNION CARBIDE
výroba pesticidu carbaryl
- přehřátí a exploze chemického tanku
uvolnění asi 40 t metylisokyanátu (MIC)
obsažen i fosgen a kyanovodík
- mrak zasáhl město, akutní toxicita, edem plic
- oficiální počet obětí asi 3800, odborné odhady až 20 000
celkem zasaženo 500 000 lidí, příznaky otravy 120 000

PASIVNÍ VZORKOVAČE

Dlouhodobý monitoring persistentních organických polutantů

Aktivity Centra RECETOX

Studie Liberecko; pasivní vzorkování

Ivan Holoubek, Jana Klánová, Pavel Čupr, Petr Anděl,
Milan Sážka

RECETOX, Masaryk University, Brno, CR

holoubek@recetox.muni.cz; <http://recetox.muni.cz>

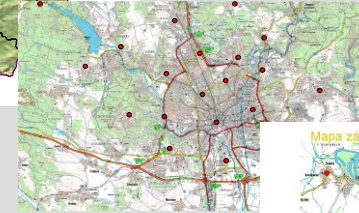
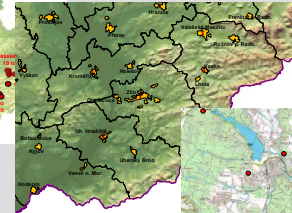
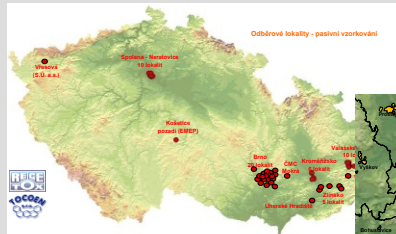
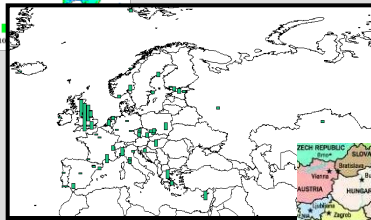
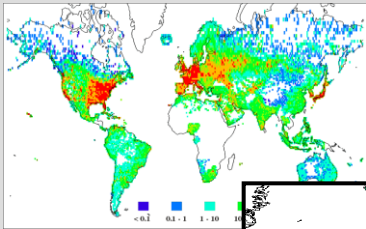
Prezentace KÚ Libereckého kraje

Praha, 18/01/2007

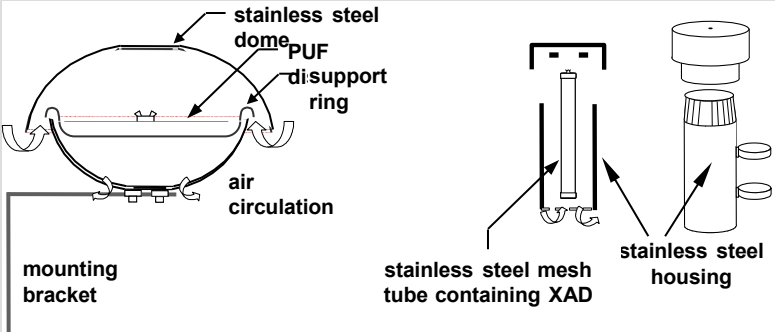
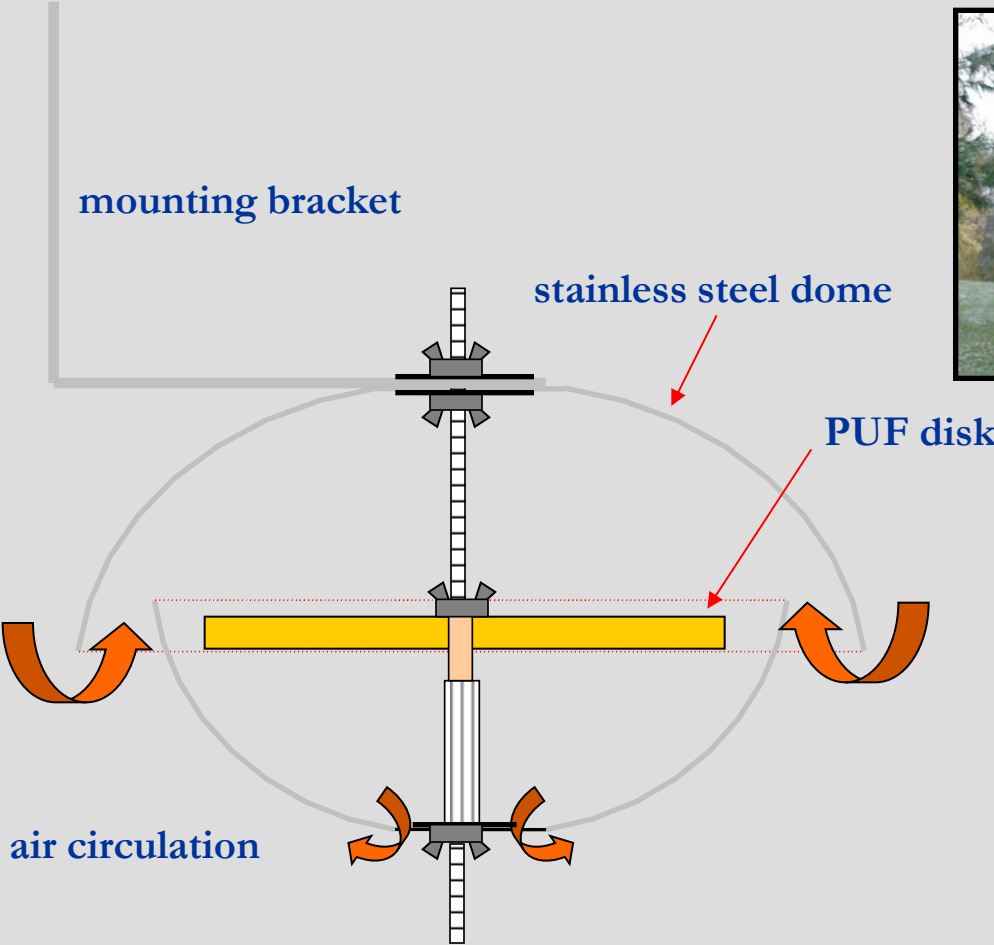
Pasivní vzorkování

Časové a prostorové trendy na globální, regionální a lokální úrovni

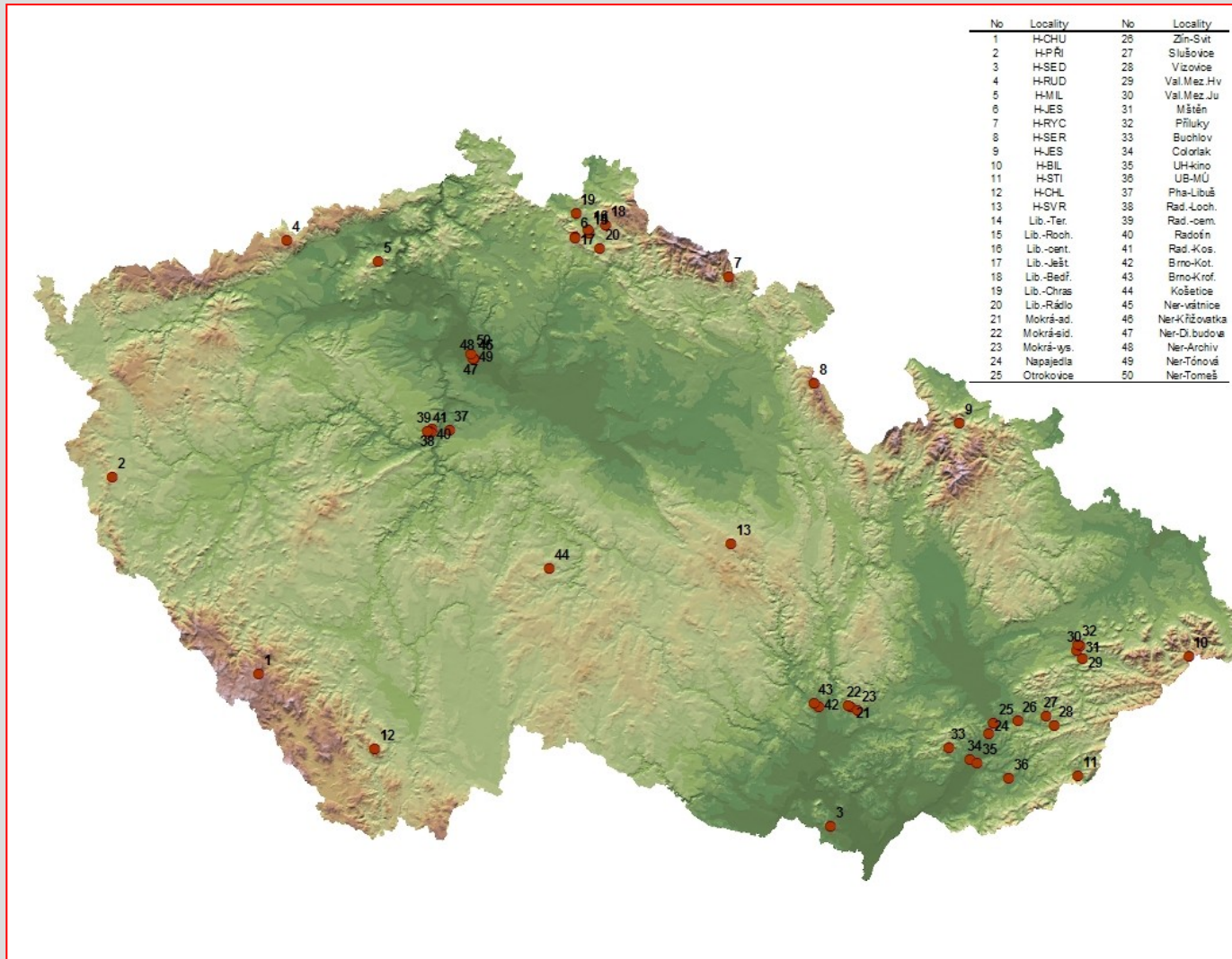

Passive samplers for POPs sampling

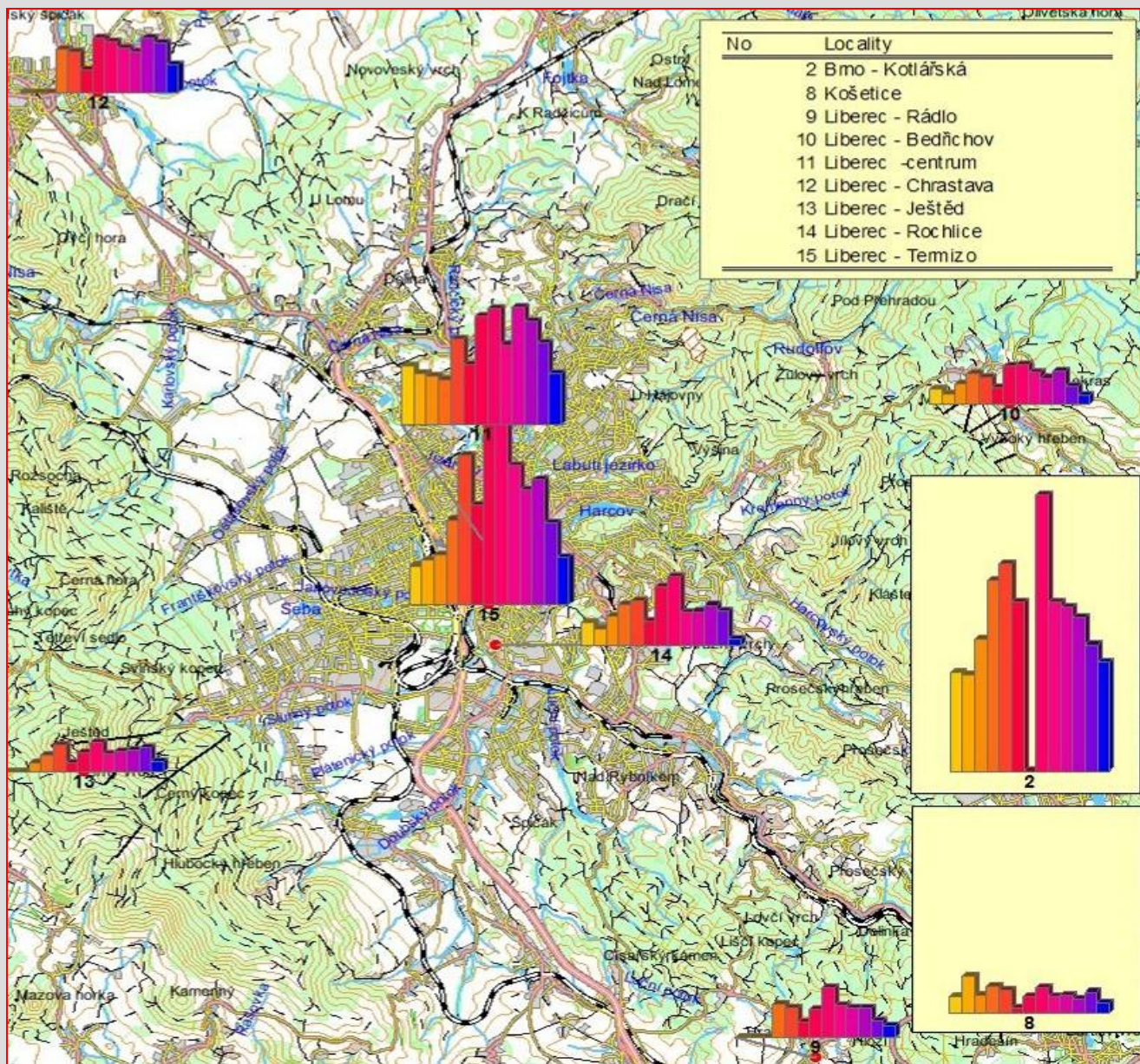
**Two sampler types:
Polyurethane foam (PUF) disk: 3-month deployment time
XAD-type: 1-year deployment time**

Konsorcium – pasivní vzorkování

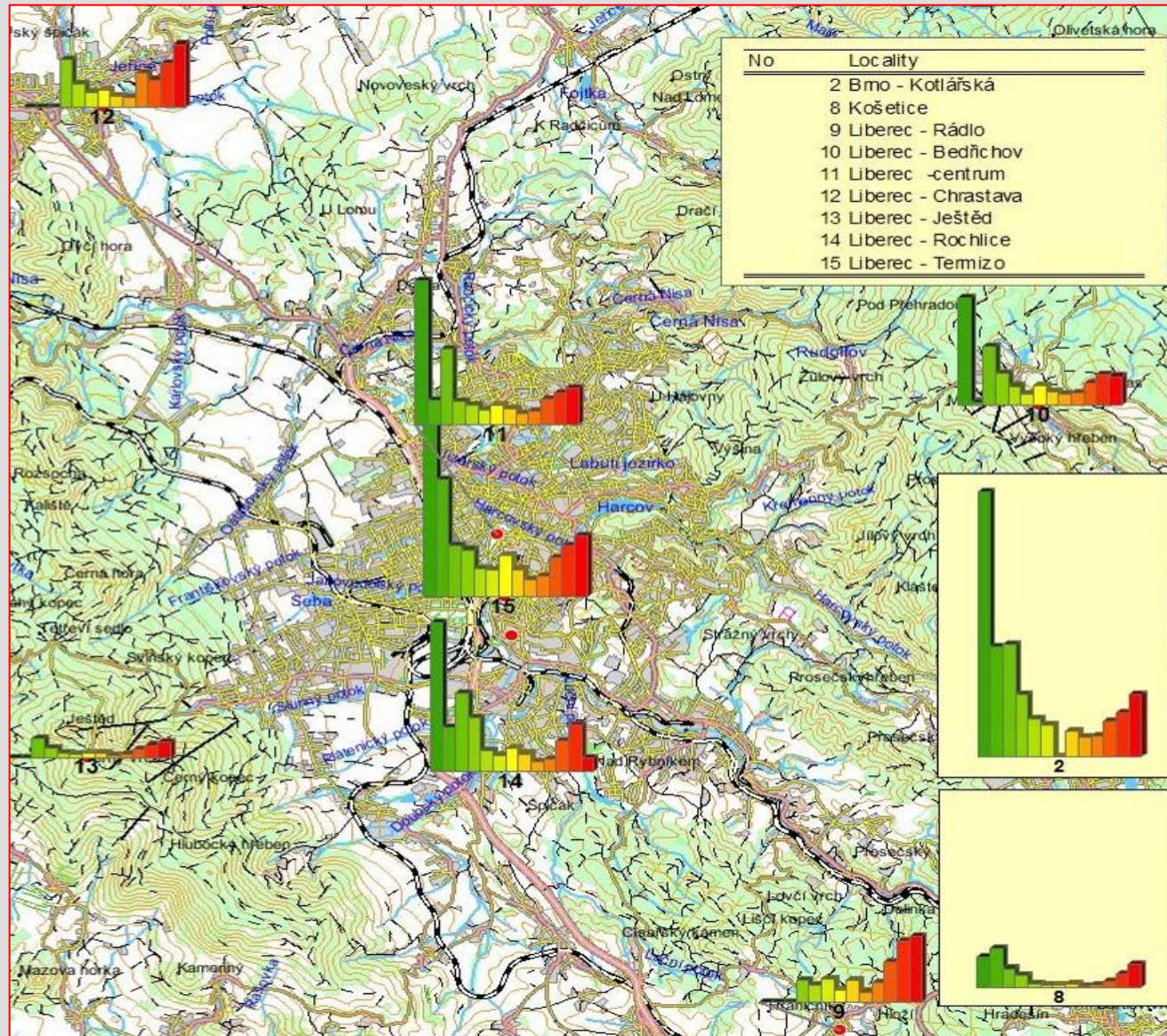

Koncentrace Σ PCBs ve volném ovzduší (ng/PUF filtr) pasivní vzorkování 2005 - 2006 (28/12/05 – 27/12/06)

Koncentrace Σ PAHs ve volném ovzduší (ng/PUF filtr) pasivní vzorkování 2005 - 2006 (28/12/05 – 27/12/06)

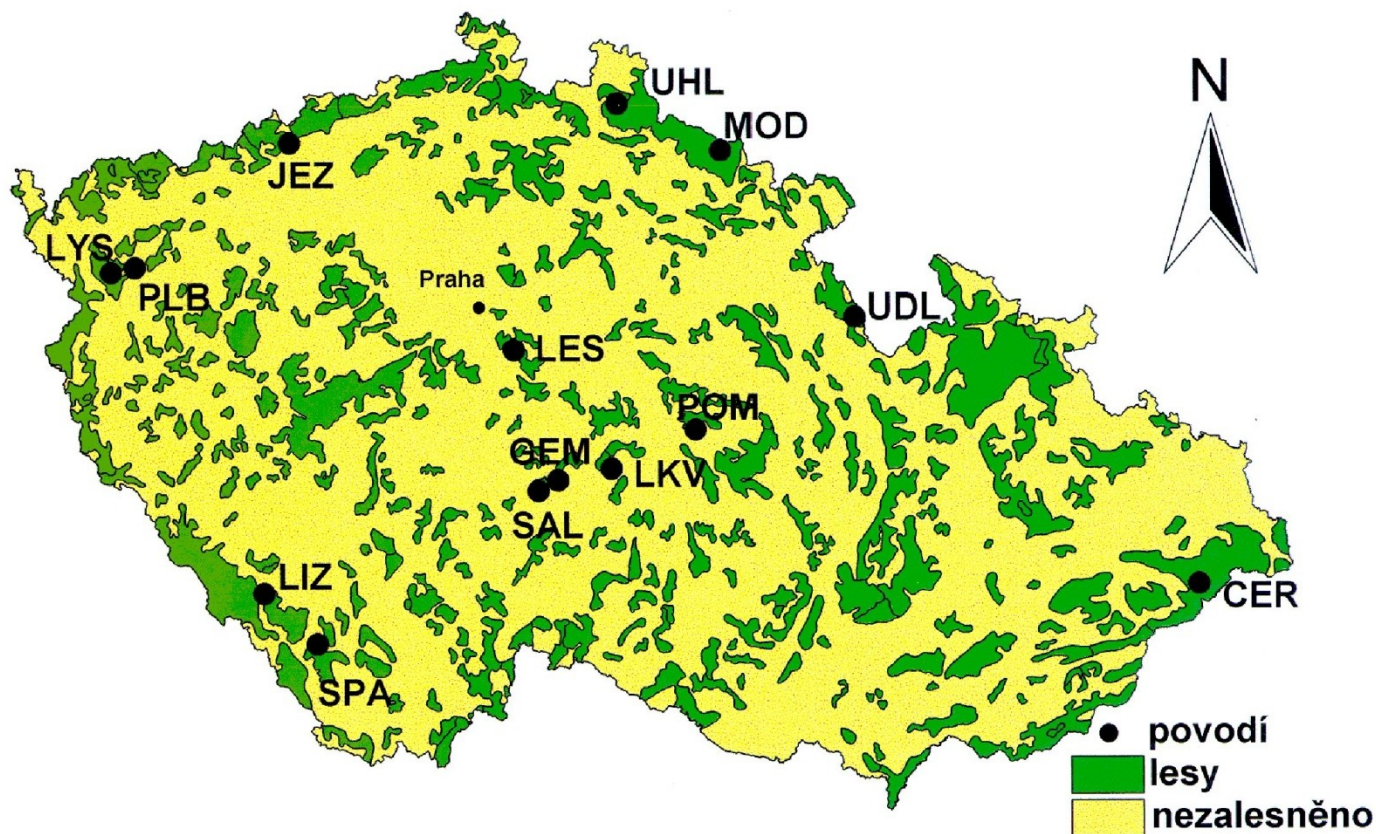

4.1.5

Případová studie - Geomon

GEOMON

Modelová povodí GEOMON

Lokalizace systému povodí GEOMON (LKV - Loukov, UHL - Uhlířská, MOD - Modrý potok, UDL - U dvou louček, CER - Červík, JEZ - Jezeří, LYS - Lysina, PLB - Pluhův bor, LIZ - Na lizu, SPA - Spálenec, GEM - Anenský potok, SAL - Salačova Lhota, LES - Lesní potok, POM - Polomka).

GEOMON

MONITORING LÁTKOVÉHO TOKU V MALÝCH POVODÍCH

VSTUP
SRÁŽKOVÁ VODA

EKOSYSTÉMY
V POVODÍ

VÝSTUP
POVRCHOVÁ VODA

Odběry

srážky na volné ploše (bulk)

podkorunové srážky (throughfall)

GEOMON

MĚŘENÍ VSTUPU – SRÁŽKY NA VOLNÉ PLOŠE A PODKORUNOVÉ

GEOMON

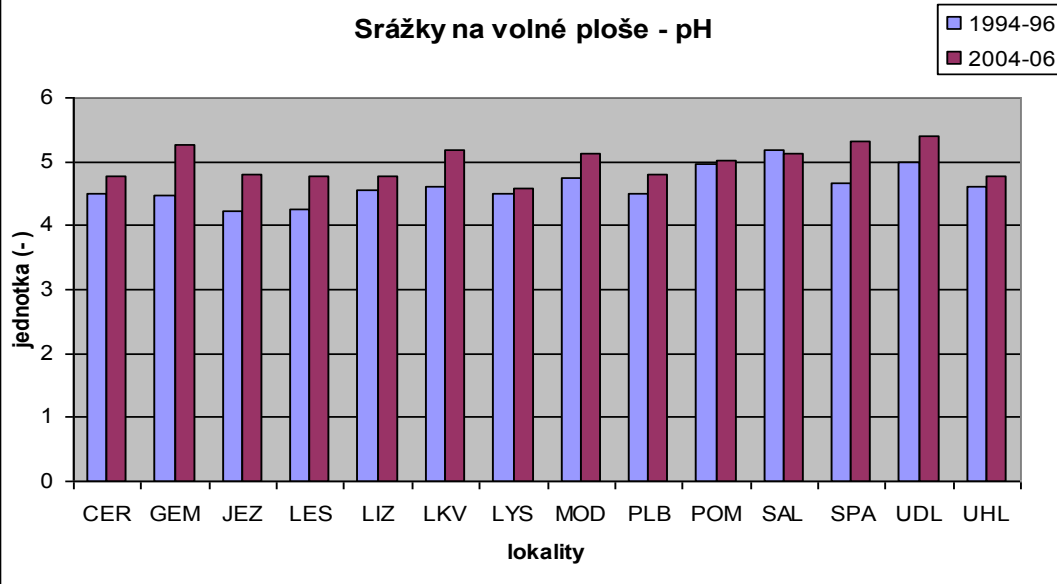

MĚŘENÍ VÝSTUPU – MNOŽSTVÍ A KVALITA VOD VE VÝSTUPNÍM PROFILU

Vývoj koncentrací ve srážkách - všechna povodí

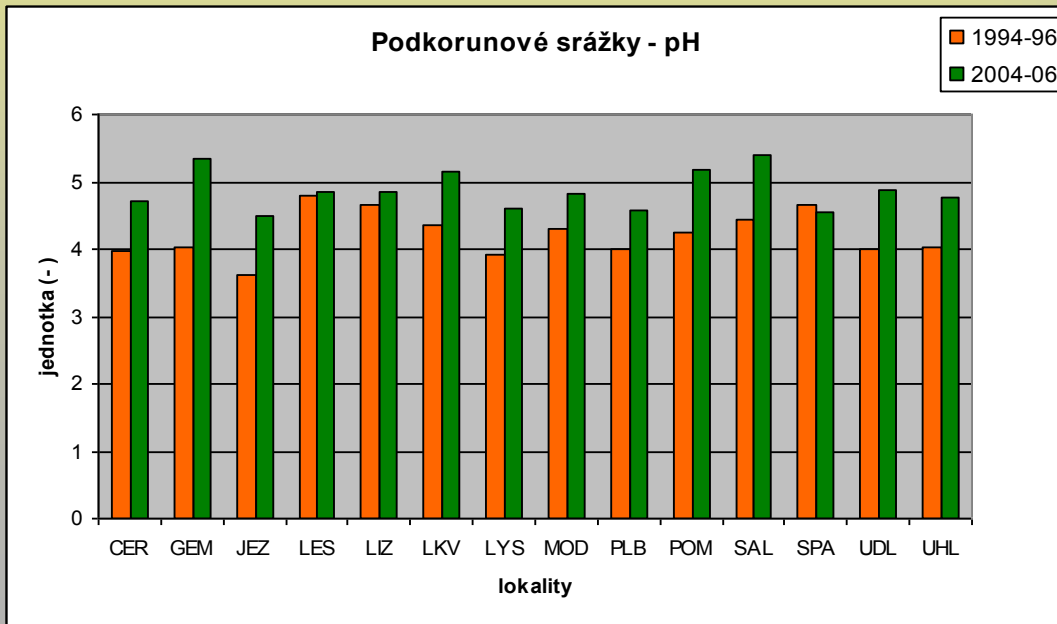
Vývoj pH

Srážky na volné ploše - pH

ve srážkách
na volné ploše

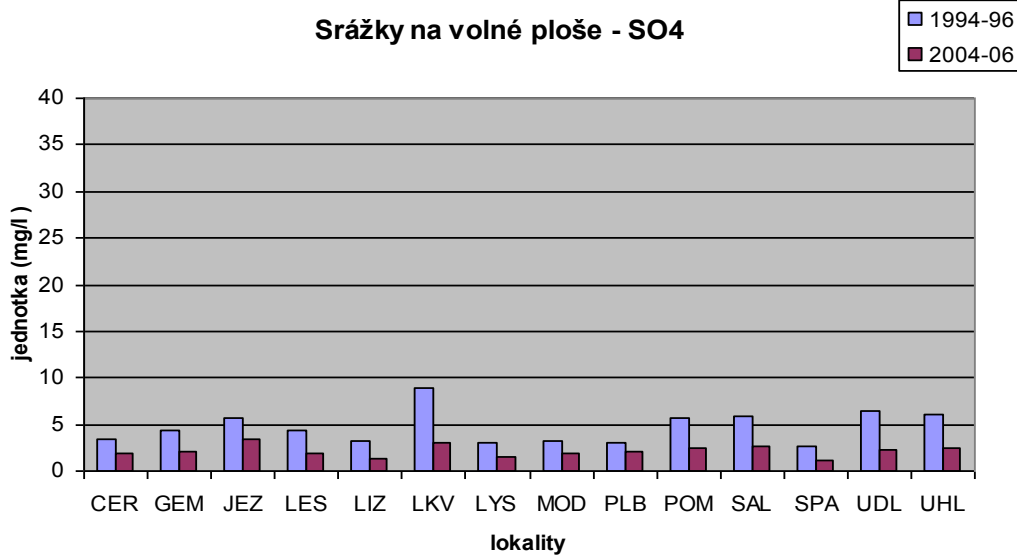
Podkorunové srážky - pH

v podkorunových
srážkách

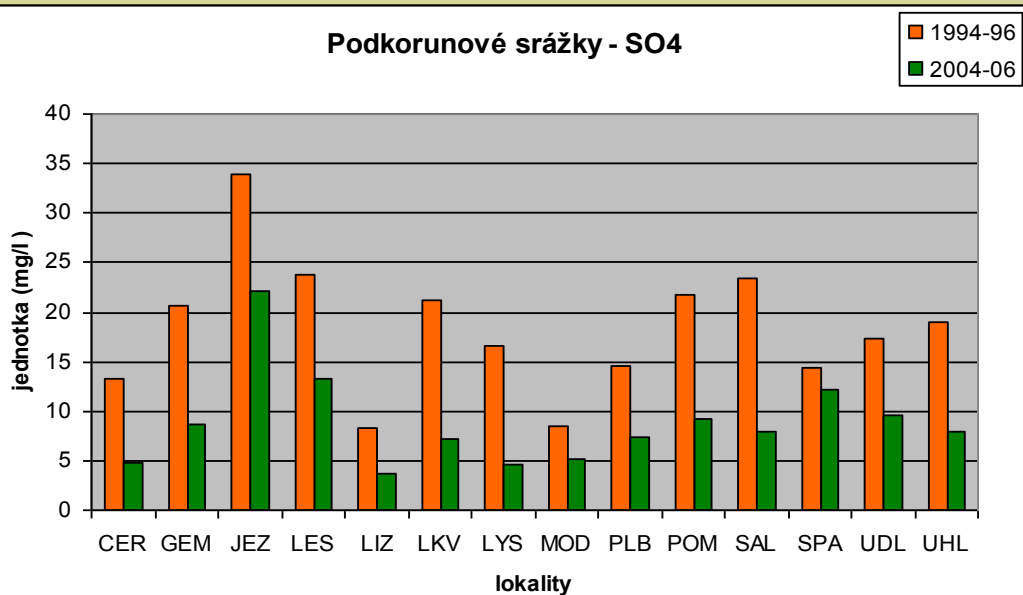
Vývoj koncentrace síranů

Srážky na volné ploše - SO₄

ve srážkách
na volné ploše

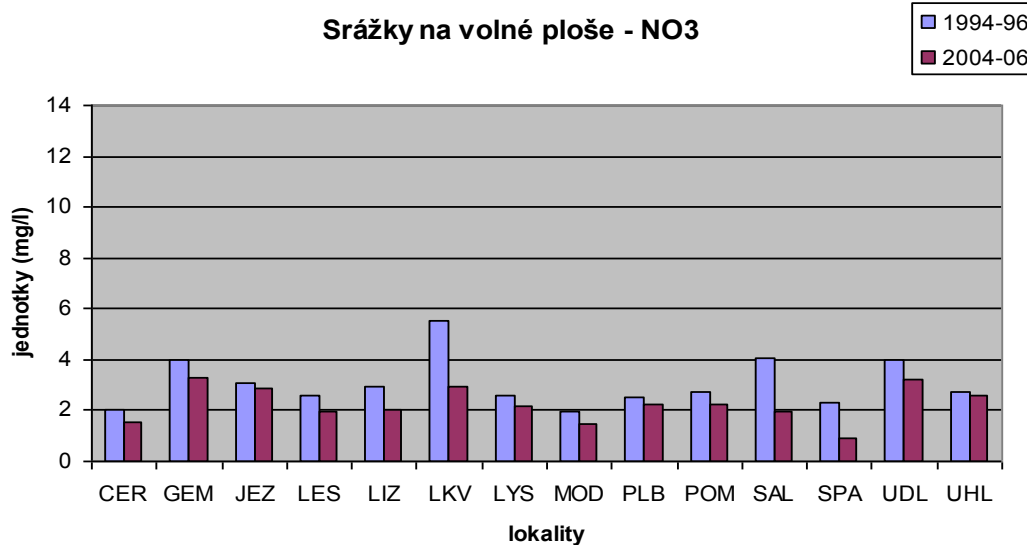
Podkorunové srážky - SO₄

v podkorunových
srážkách

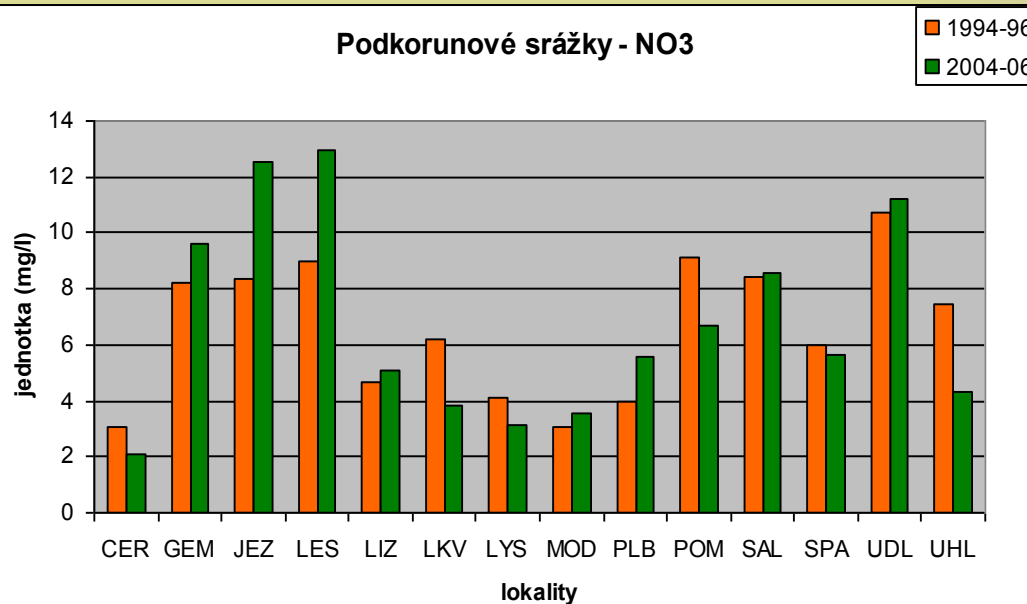
Vývoj koncentrace dusičnanů

Srážky na volné ploše - NO₃

ve srážkách
na volné ploše

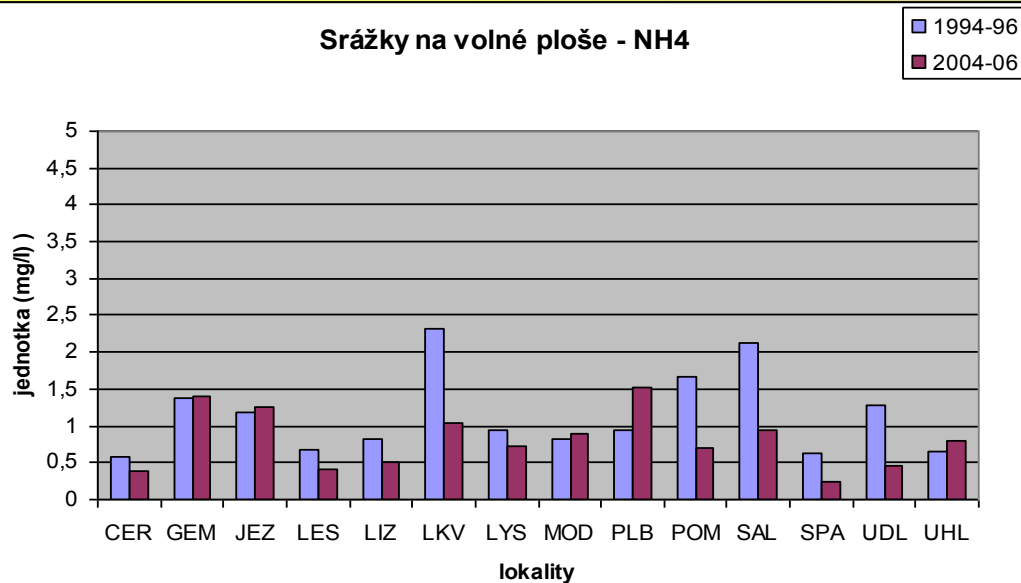
Podkorunové srážky - NO₃

v podkorunových
srážkách

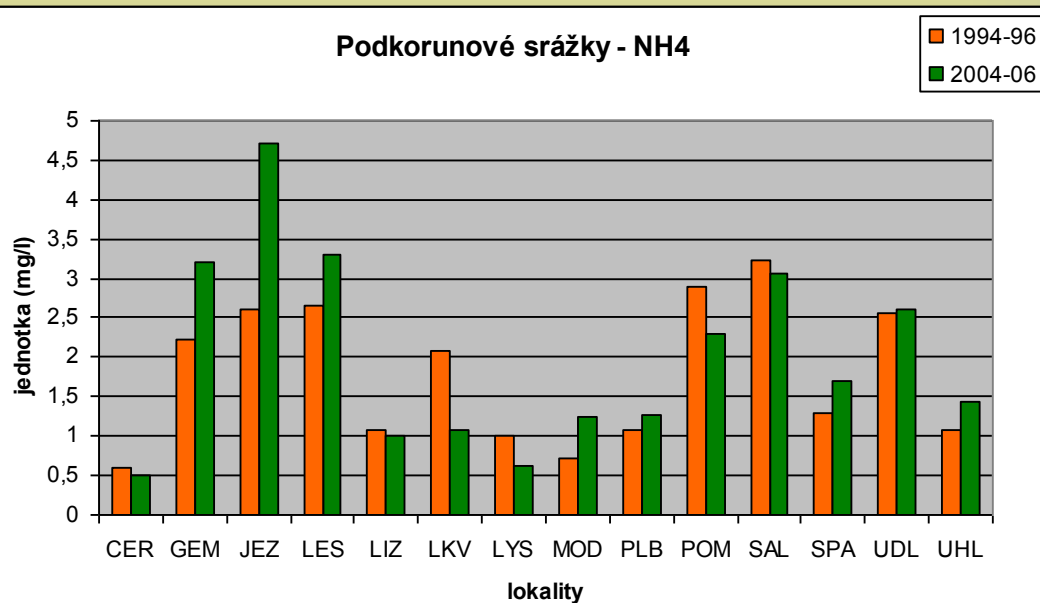
Vývoj koncentrace amonných iontů

Srážky na volné ploše - NH₄

ve srážkách
na volné ploše

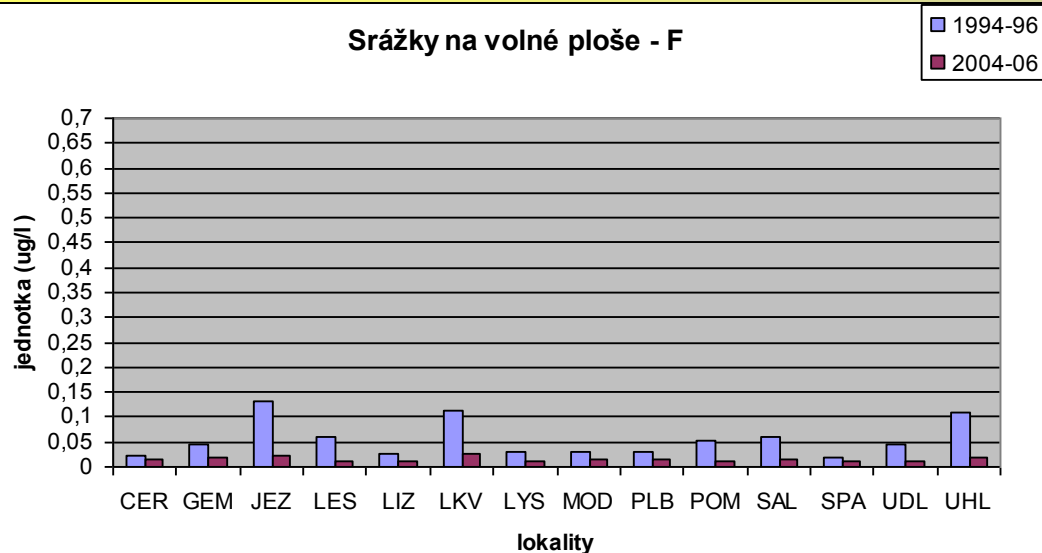
Podkorunové srážky - NH₄

v podkorunových
srážkách

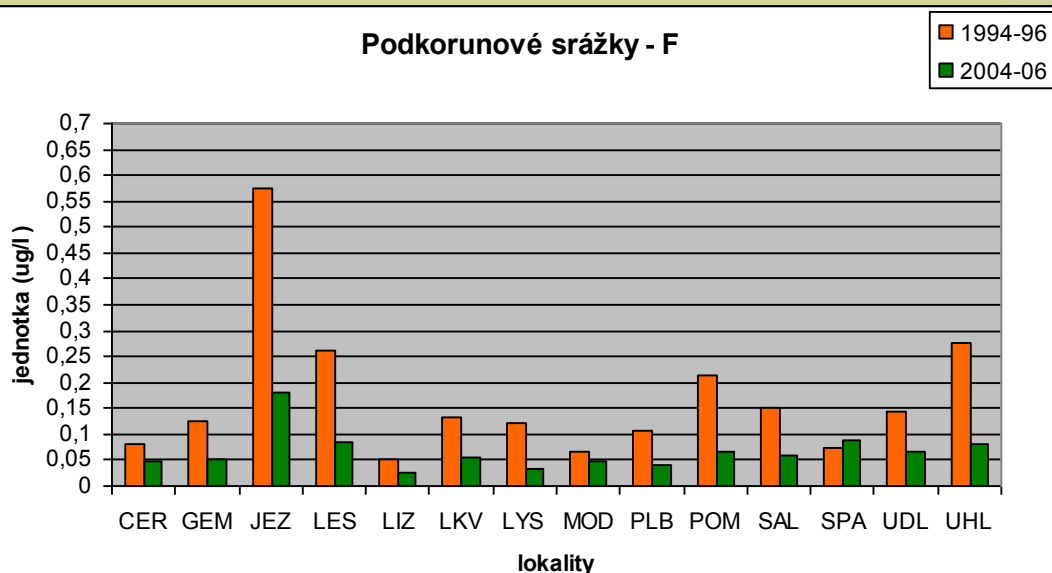
Vývoj koncentrace fluoridů

Srážky na volné ploše - F

ve srážkách
na volné ploše

Podkorunové srážky - F

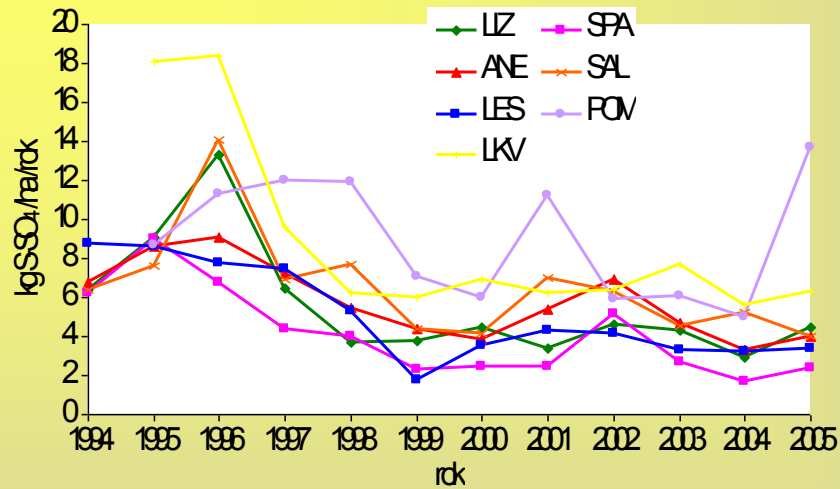

v podkorunových
srážkách

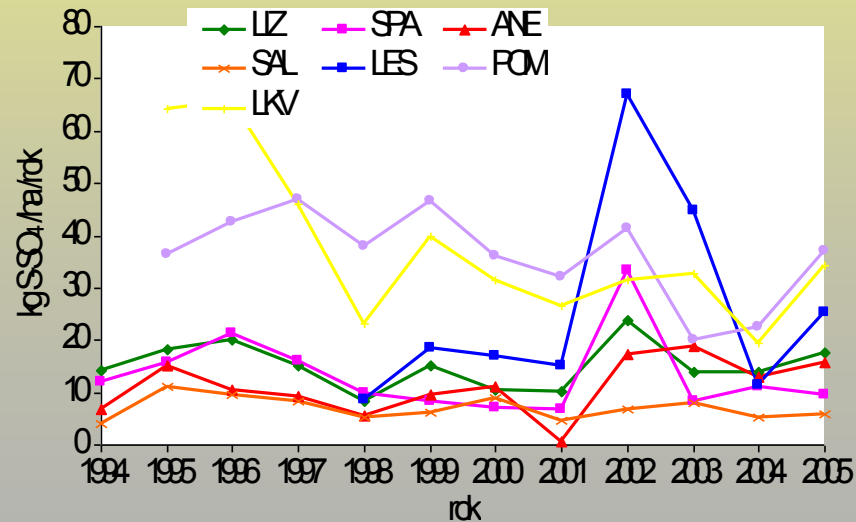
Vývoj depozice - všechna povodí

Vývoj depozice síry

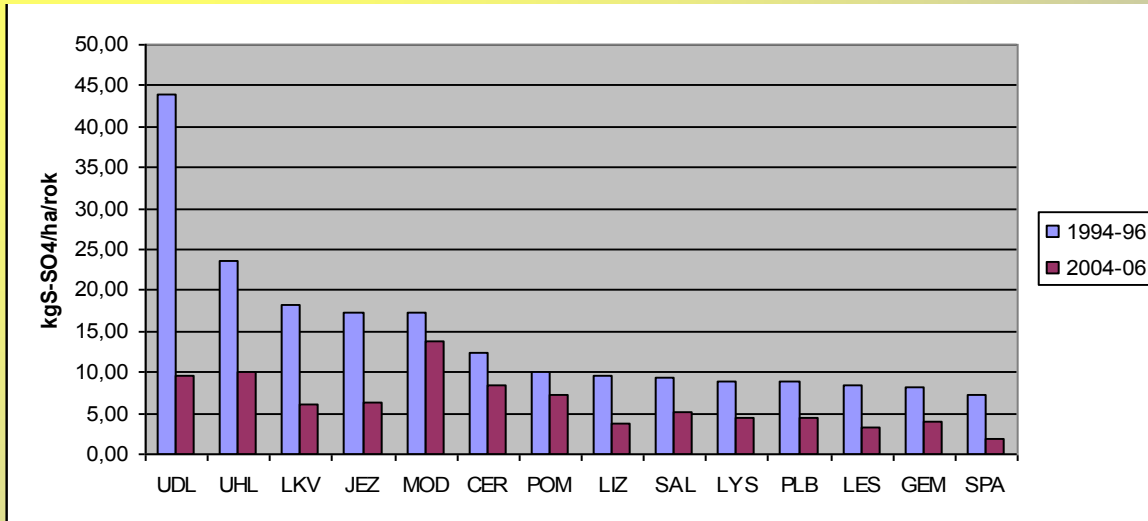

depozice na volné ploše

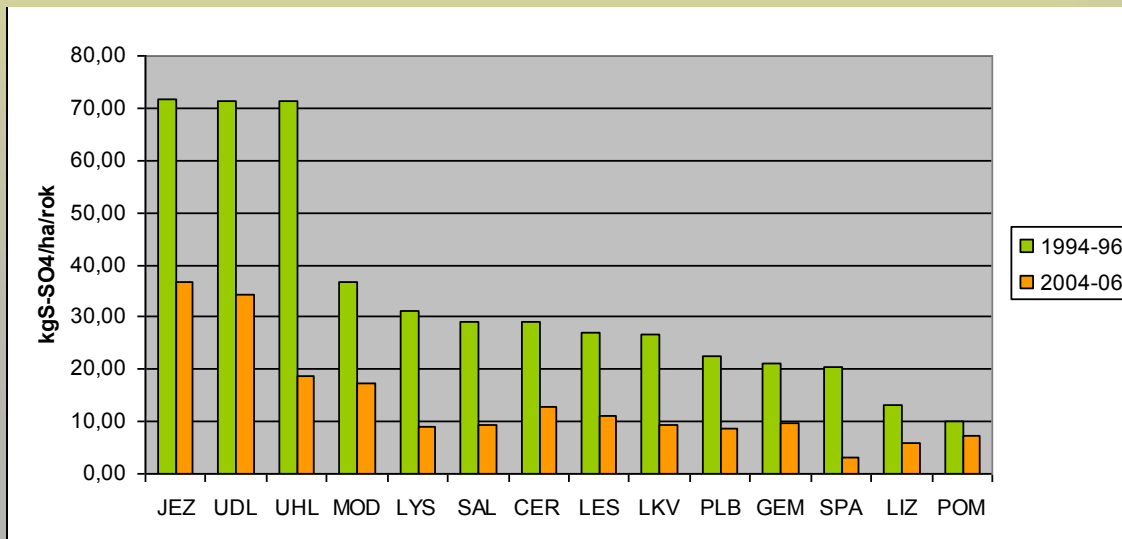

podkorunová depozice

Vývoj depozice síry

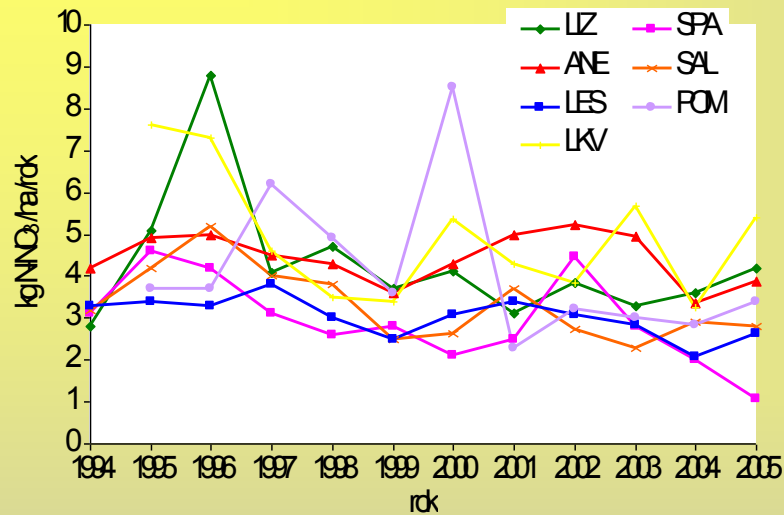
se srážkách
na volné ploše

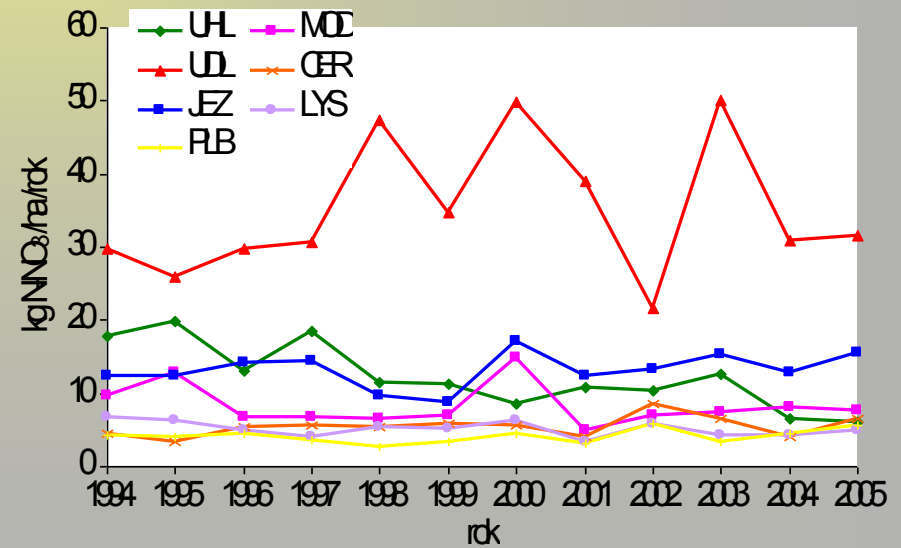
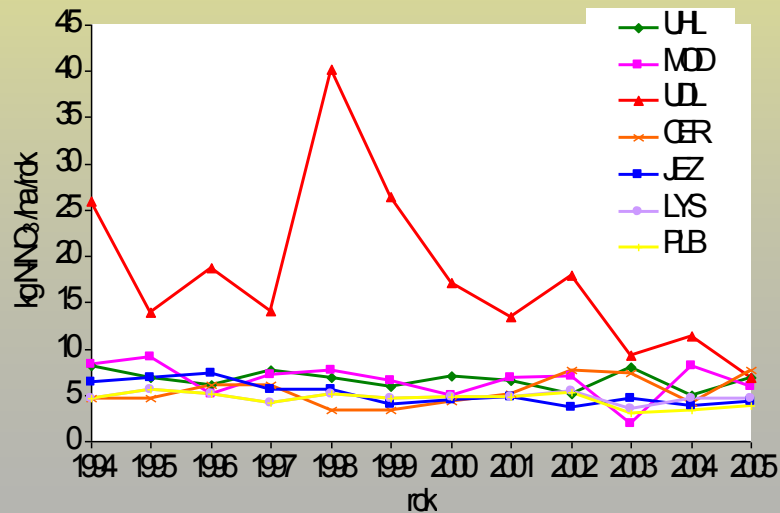
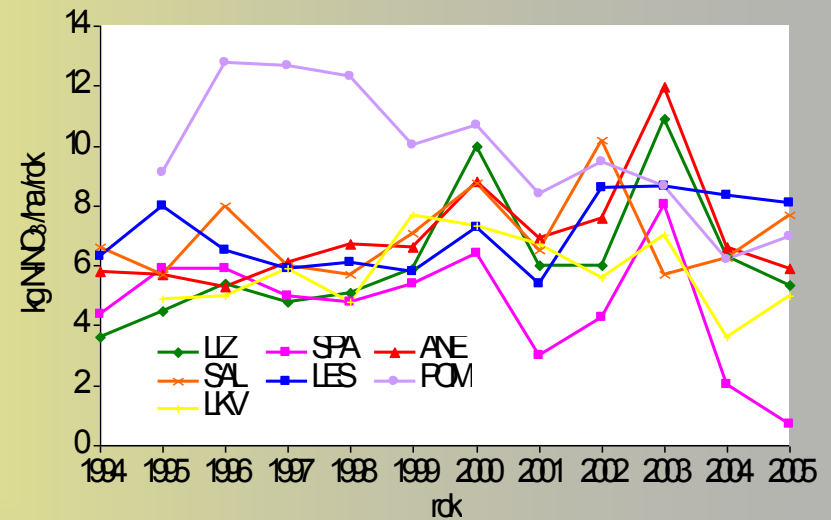
v podkorunových
srážkách

Vývoj depozice dusičnanového dusíku

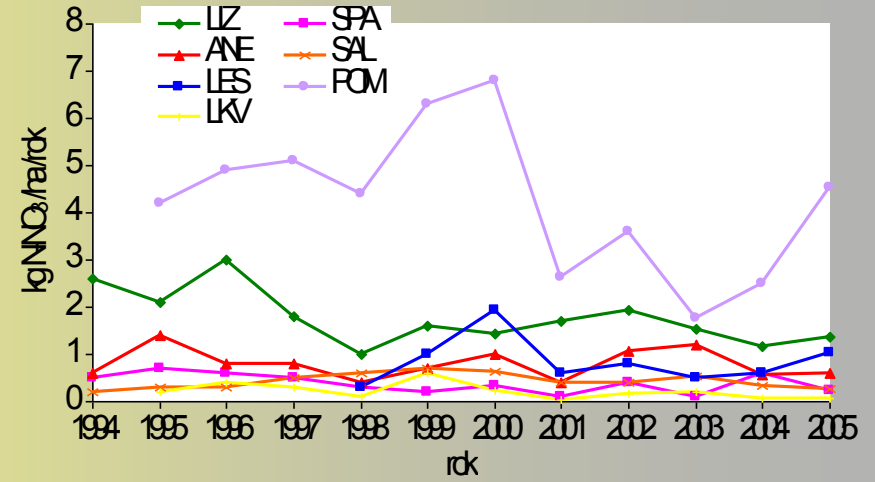
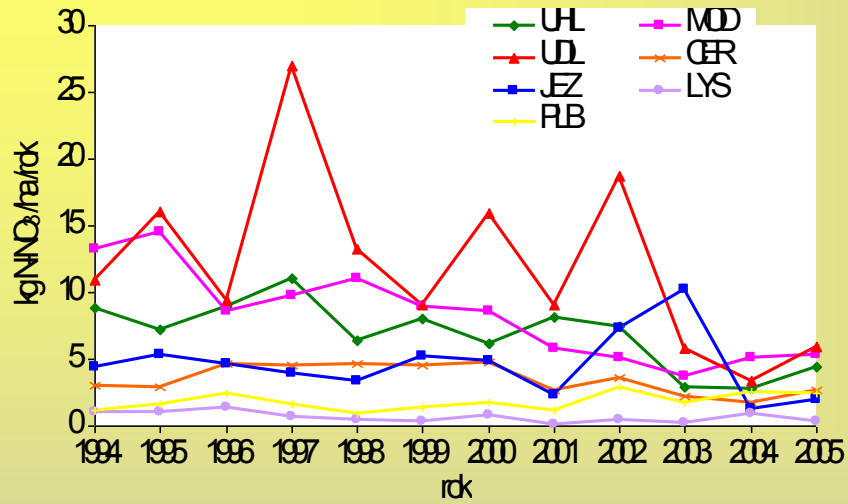
depozice na volné ploše

podkorunová depozice

Odtok dusičnanoného dusíku

Posuzování vlivů na životní prostředí

Centrum pro výzkum
toxických látek

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace tohoto předmětu je spolufinancována
Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem
České republiky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace tohoto předmětu je spolufinancována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky